

1. Innledning.....	3
1.1. Bakgrunn	3
1.2. Juss-Buss' fire hovedmålsettinger	3
1.2.1. Rettshjelp.....	3
1.2.2. Rettspolitikk	4
1.2.3. Forskning.....	4
1.2.4. Utdanning	4
2. Organisasjonsforhold	5
2.1. Organisatorisk oppbygging	5
2.2. Medarbeiderne.....	6
2.3. Kontorlokaler	6
3. Saksbehandling.....	6
3.1. Oversikt over saksmottakene 2008	7
3.2. Antall uker i drift.....	8
3.3. Antall saker i året	8
3.4. Former for juridisk rådgivning	9
3.5. Mottakssted	11
3.6. Mottaks måned	12
4. Opplysninger om de som søker råd hos Juss-Buss	13
4.1. Kjønn.....	13
4.2. Nasjonalitet.....	14
4.3. Bosted.....	15
4.4.inntekt.....	15
4.5. Advokatbruk.....	17
4.6. Hvordan kommer klientene i kontakt med Juss-Buss	18
4.7. Medlemskap i Studentskipnaden i Oslo (SiO) og fagorganisasjon.....	18
5. Rettshjelp i gruppene.....	19
5.1. Fordeling av saker etter rettsområder i 2008.....	19
5.2. Sosial-, trygde- og arbeidsrettsgruppa (SAG)	21
5.2.1. Sosial- og helserett	21
5.2.2. Trygderett	23
5.2.3. Arbeidsrett	25
5.3. Fængselsrettsgruppa (FEG).....	26
5.3.1. Fængselsrett.....	27
5.3.2. Husleierett	29
5.4. Innvandringsrettsgruppa (INNVA)	30
5.4.1. Innvandringsrett:	30
5.5. Gjelds- og familierettsgruppa (GOF)	33
5.5.1. Familierett	33
5.5.2. Gjeldsrett	34
6. Rettspolitikk	35
6.1. Rettspolitisk gruppe.....	35
6.1.1. ”Fredagspils” i 2008.....	35
6.1.2. Rettspolitisk seminar	35
6.2. Rettspolitikk på tvers av gruppene	36
6.2.1. Rettshjelpsgruppen (REG)	36
6.2.3. Zambia-prosjektet.....	36
6.2.4. Kinagruppa.....	37
6.2.5. Krigsbarngruppa.....	37
6.2.6. Fellesseminaret 2008.....	38

6.2.7 Oppsøkende gruppe	38
6.2.8 Klassekampengruppa	39
6.3. Rettspolitikk i gruppene	39
6.3.1. Rettspolitisk aktivitet på SAG året 2008	40
6.3.1.1. Informasjon om gjeldende rett:	40
6.3.1.2. Forsøk på å endre rettstilstanden:	40
6.3.2. Rettspolitisk aktivitet på GOF året 2008	42
6.3.3. Rettspolitisk aktivitet på INNVA året 2008	44
6.3.3.1. Informasjon om gjeldende rett og forsøk på å endre rettstilstanden	44
6.3.4. Rettspolitisk aktivitet på FEG året 2008	48
6.3.4.1. Informasjon om gjeldende rett	48
6.3.4.2. Forsøk på å endre rettstilstanden	49
7. Forskning og utredning	50
7.1. Generelt	50
7.2. Studentavhandlinger	51
7.2.1 "Helsetilbudet i norske fengsel – en undersøkelse av regler og praksis"	51
7.2.2 "Økonomiske vilkår ved familiegjenforening mellom barn og deres omsorgspersoner – en undersøkelse av forvaltningens praktisering av dispensasjonsskjønnet særlig sterke menneskelige hensyn"	51
7.2.3. "Opinion og rettsikkerhet: Den alminnelige rettsoppfatning i avgjørelser etter straffegjennomføringsloven"	51
8. Utdanning	52
8.1. Innledning	52
8.2. Begynneropplæring	52
8.3. Fadderordning	52
8.4. Gruppene	53
8.5. Andresemesters opplæring	53
8.6. Tredjesemesters opplæring	53
8.7. Veiledning	53
8.9. Annen opplæring	54
9. Økonomi og drift	55
9.1. Budsjett og regnskap 2008	55
9.2. Kommentarer til regnskapet	57
9.2.1. Om inntekter	57
9.2.2. Om utgifter	57
9.3. Generelle kommentarer til drift og økonomi	58
9.4. Antall arbeidstimer og vederlagsfritt arbeid	59
9.5. Fordelingen av antall faktiske arbeidstimer på gruppene	60
10. Ansatte i Juss-Buss i 2008	61
11. Publikasjoner	62
11.1. Hefter i Juss-Buss stensils serie	62
11.2. Andre publikasjoner	68

1. Innledning

1.1. Bakgrunn

Juss-Buss startet opp i 1971 som et kritisk fagpolitisk tiltak. Det første saksmottaket fant sted i egen buss på Oppsal den 24. september 1971. Tiltaket har helt siden oppstarten arbeidet for å sikre og bedre rettsstillingen for ressursfattige samfunnsgrupper og vanlige lønnsinntakere. Utgangspunktet for virksomheten var og er at rettssystemet i praksis som oftest tjener de ressurssterke sine interesser. Den gang som nå var dessuten studiet teoretisk lagt opp. Initiativtakerne til Juss-Buss ønsket derfor å praktisere jussen der hvor den skapte mest velferdsmessig nytte. Fra et mer overordnet perspektiv må oppstarten av Juss-Buss også sees i sammenheng med radikaliseringsprosessen av studentmassene på slutten av 60 - tallet og begynnelsen av 70 - tallet.

Gjennom perioder med arbeidsgrupper som blant annet husokkupasjonsgruppa og sigøynergruppa, bestod Juss-Buss etter hvert av fire arbeidsgrupper og en administrasjon. Slik er situasjonen også i dag, Arbeidsgruppene arbeider i dag til sammen med en rekke rettsområder. For mer informasjon om dette arbeidet, se kapittel 2 og 5. Felles for områdene er at de ikke er tilstrekkelig dekket av den offentlige ordningen med lov om fri rettshjelp. I tillegg har ressursvake grupper store udekkede rettshjelpsbehov på områdene, slik at deres rettssikkerhet ikke er tilstrekkelig ivarettatt. De udekkete rettshjelpsbehovet til ressursvake grupper er veldokumentert, både gjennom flere rettshjelpsundersøkelser og den store pågangen til Juss-Buss og andre lavterskel rettshjelpstiltak rundt om i landet.

Juss-Buss er gitt tillatelse til å yte rettshjelp av Justisdepartementet etter domstolloven av 13. august 1915 nr 5, § 218 andre ledd nr 3. Tillatelsen forutsetter at Juss-Buss er faglig tilknyttet det juridiske fakultet. Juss-Buss er i dag underlagt Institutt for kriminologi og rettsosjologi, det juridiske fakultet ved Universitetet i Oslo.

Mer informasjon om organisatoriske forhold finnes i kapittel 2 i denne rapporten, samt på www.jussbuss.no hvor det finnes oppdaterte nyheter og generell informasjon fra Juss-Buss.

1.2. Juss-Buss' fire hovedmålsettinger

I 1976 ble det bestemt at Juss-Buss skulle ha følgende målsettinger: rettshjelp, rettspolitikk, forskning og utdanning.

1.2.1. Rettshjelp

Helt siden oppstarten i 1971 har utgangspunktet for arbeidet vært å gi juridisk bistand i enkeltsaker. Rettshjelpen ytes i form av muntlig og skriftlig rådgiving, samt partsrepresentasjon, se punkt 3.4. For å sikre høy kvalitet på arbeidet, er saksbehandlingen underlagt restriktive kontrollrutiner. Det er viktig for oss at våre klienter ikke skal lide rettstap fordi de ikke har råd til å gå til advokat. Derfor må vår bistand ikke være dårligere enn den hjelpen våre klienter ville ha fått hos en advokat. Juss-Buss mener at rettshjelpen vi yter svarer til denne målsettingen.

Juss-Buss har en sosial profil. Vi prioriterer å gi rettshjelp til samfunnsgrupper som av økonomiske eller andre grunner ikke kan få juridisk hjelp andre steder. Vi prioriterer i tillegg arbeid på rettsområder som har stor velferdsmessig betydning for den enkelte klient. Se for øvrig kapittel 3, 4 og 5 og statistikken der.

1.2.2. Rettspolitikk

Saksbehandlingen tjener som erfaringsgrunnlag for vårt rettspolitiske arbeid. Gjennom behandling av enkeltsaker skaffer vi oss kunnskap om hvilke juridiske og sosiale problemer som kan være felles for ulike samfunnsgrupper. Disse erfaringene brukes så til påvirkningsarbeid for å endre rettstilstanden eller praktiseringen av regelverket i positiv retning for våre klientgrupper. Rettspolitisk arbeid vil oftest hjelpe flere, og kan derfor fungere mer effektivt enn arbeid med enkeltsaker. Det rettspolitiske arbeidet kan blant annet bestå i å følge politiske prosesser knyttet til saker som berører våre klientgrupper (herunder arrangere lobbymøter, skrive høringsuttalelser osv.), arrangere debatter, skrive brosjyrer, profilere saker i media med mer, se kapittel 6.

1.2.3. Forskning

Rettsområdene som Juss-Buss jobber med vies i liten grad oppmerksomhet fra det etablerte juridiske forskningsmiljøet. Problemer som oppdages under behandlingen av enkeltsaker og rettspolitisk arbeid utdypes derfor ofte av medarbeiderne gjennom forskning. Dette resulterer gjerne i studentavhandlinger, hvor Institutt for kriminologi og retts sosiologi som oftest står for veiledningen, se kapittel 7.

1.2.4. Utdanning

Juss-Buss mener det er en stor mangel ved det juridiske embetsstudiet at praktisk erfaring i svært liten grad er en del av utdannelsen.

Gjennom sitt arbeid på Juss-Buss lærer medarbeiderne juridiske fag og arbeidsmetoder som ellers ikke er prioritert ved fakultetet. I praksisperioden får medarbeiderne forberedt seg på å arbeide med saksbehandling på samme måte som ferdige jurister. I tillegg ønsker vi å gi medarbeiderne nye perspektiver og holdninger til jussen som de kan ta med seg videre. Utdanningen skjer gjennom både generell undervisning for alle medarbeiderne og spesiell undervisning innad i arbeidsgruppene. Den viktigste opplæringen skjer likevel gjennom arbeidet med enkeltsaker og den ukentlige gruppekontrollen av disse.

2. Organisasjonsforhold

2.1. Organisatorisk oppbygging

Juss-Buss er organisatorisk underlagt Institutt for kriminologi og rettssosiologi ved det juridiske fakultet ved Universitetet i Oslo. Prosjektleder for Juss-Buss, Kristian Andenæs, er professor ved Institutt for kriminologi og rettssosiologi.

Juss-Buss drives etter et prinsipp om flat struktur. Vår organisasjonsstruktur er som følger:

- Plenum

Plenum er Juss-Buss' høyeste organ, og består av alle medarbeidere på Juss-Buss. Juss-Buss drives etter vedtekter vedtatt av Plenum. Vedtektene finnes tilgjengelig på <http://www.jussbuss.no/mainmenu.php?ObjectId=138>

- Styret

Saker av vedrørende daglig drift delegeres av Plenum til styret, bestående av daglig leder og en representant fra hver faggruppe.

- Rettspolitisk gruppe

Rettspolitisk gruppe (R) samordner det rettspolitiske arbeidet på Juss-Buss. R arrangerer også temamøter og seminarer som setter fokus på aktuelle juridiske, rettspolitiske og andre samfunnsmessige problemstillinger. R består av daglig leder og en representant fra hver faggruppe.

- Daglig leder og administrasjon

Den løpende administrasjon og pengeforvaltning står daglig leder, i samarbeid med styret, ansvarlig for. Daglig ledere velges blant tidligere medarbeider, og ansettes for halvannet år av gangen. Daglig leder, faggruppene og en kontormedarbeider med stillingsbrøk på 25% deler ansvaret for kontordrift og sentralbord. Regnskapet føres av Universitetets regnskapsseksjon.

- Faggruppene

Medarbeiderne på Juss-Buss er delt inn i faggrupper (saksbehandlingsgrupper). Spesialiseringen dette innebærer er etter vår mening den beste garantien for en god og effektiv saksbehandling. Ansvaret for saksbehandlingen ligger hos gruppa som enhet, og ikke den enkelte medarbeider. Arbeidet som gjøres av den enkelte medarbeider kontrolleres av gruppa på ukentlige gruppemøter.

I 2008 har Juss-Buss hatt følgende fire faggrupper:

- Sosial-, trygde- og arbeidsrettsgruppa (SAG).
- Fængsels- og husleierettsgruppa (FEG).
- Innvandringsrettsgruppa (INNVA).
- Gjeld- og familierettsgruppa (GOF).

- Ad hoc-grupper

Fra tid til annen opprettes også forskjellige ad hoc-grupper på tvers av våre faggrupper, se punkt 6.2. I 2008 hadde vi følgende ad hoc-grupper:

- Rettshjelpsgruppa
- Zambigruppa
- Kinagruppa
- Klassekampengruppa
- Krigsbarngruppa
- Gruppe for oppsøkende virksomhet

2.2. Medarbeiderne

Det arbeider til enhver tid ca. 30 jusstudenter på Juss-Buss, og vi ansetter ti nye medarbeidere hvert semester. Nye medarbeidere får grundig opplæring basert på erfaringene fra nesten 40 års virksomhet. Det legges vekt på å gi medarbeiderne innsikt i de problemer rettssystemet skaper for vanlige folk og svakerestilte grupper. Dette er som nevnt problemer det juridiske studium tradisjonelt har vært lite fokusert på.

Medarbeiderne er tilknyttet organisasjonen i tre semestre. De to første semestrene arbeider medarbeiderne fulltid, og deltar både i saksbehandling og driften. Det siste semesteret jobber medarbeiderne deltid. I denne perioden brukes arbeidstiden spesielt til kvalitativ kontroll og opplæring av nye medarbeidere. Ferdige medarbeidere utfører en betydelig del av forskningen som gjøres av Juss-Buss, i form av å gjøre rettsosjologiske undersøkelser og skrive juridiske avhandlinger.

For å få jobb som medarbeider i Juss-Buss må søkeren ha bestått 1. og 2. avdeling av mastergraden i rettsvitenskap. Ansettelse foretas på bakgrunn av en helhetsvurdering av søkeren der følgende momenter tillegges vekt (vedtektene § 12):

- Særlige forutsetninger og engasjement innenfor Juss-Buss' arbeidsområder
- Arbeids- og organisasjonserfaring
- Personlige egenskaper

Karakterer tillegges ikke avgjørende vekt. Juss-Buss har imidlertid et ønske om at flest mulig av våre medarbeidere skal ha kommet lengst mulig i jusstudiet.

2.3. Kontorlokaler

Juss-Buss disponerer i dag egne lokaler i Arbinsgate 7. Våre lokaler består av tre klientrom, en liten resepsjon hvor administrasjonen holder til, et kontor til hver faggruppe, samt et fellesrom hvor allmøter og lignende blir avholdt. Kontorlokalene er innredet og tilrettelagt slik at de i minst mulig grad virker fremmedgjørende på våre klienter. Like fullt er det et snarlig behov for oppgradering og oppussing, særlig med tanke på slitasje- og belastningsplager knyttet til kontorutstyret, dårlig inneklima, og utdatert datautstyr knyttet til saksbehandlingen.

3. Saksbehandling

Saksbehandlingen er den mest tidkrevende delen av arbeidet på Juss-Buss, men også en forutsetning for å kunne holde på med rettspolitik, forskning og utdanning.

Juss-Buss forsøker å registrere alle innkomne henvendelser. Det skjer bare unntaksvis at klienter henvises til andre instanser uten at henvendelsen registreres. Klienter som kun ønsker brosjyremateriell og lignende registreres likevel ikke.

Vi registrer antall saker, ikke antall klienter. Vår erfaring er at et juridisk problem sjeldent kommer alene, derfor kan det være flere saker som er registrert på samme person. En slik registrering gir et mer korrekt bilde av rettshjelpsbehovet.

3.1. Oversikt over saksmottakene 2008

All erfaring fra rettshjpsfeltet viser at det er vanskelig å nå ut til de klientgruppene som har det største rettshjelpsbehovet. Dette skyldes flere forhold. For det første er det kostbart å betale for kvalifisert juridisk bistand. For det andre er det mange som ikke er klar over at de har et juridisk problem. Og for det tredje er det mange som har en psykisk og/eller sosial sperre for å oppsøke juridisk bistand, den såkalte advokatsperren.

På grunn av disse forholdene har Juss-Buss derfor som mål å drive stor grad av oppsøkende virksomhet, slik at vi kan møte de menneskene som ellers ikke ville kommet i kontakt med oss. Økonomiske og menneskelige ressurser setter imidlertid visse grenser for omfanget av den oppsøkende virksomheten.

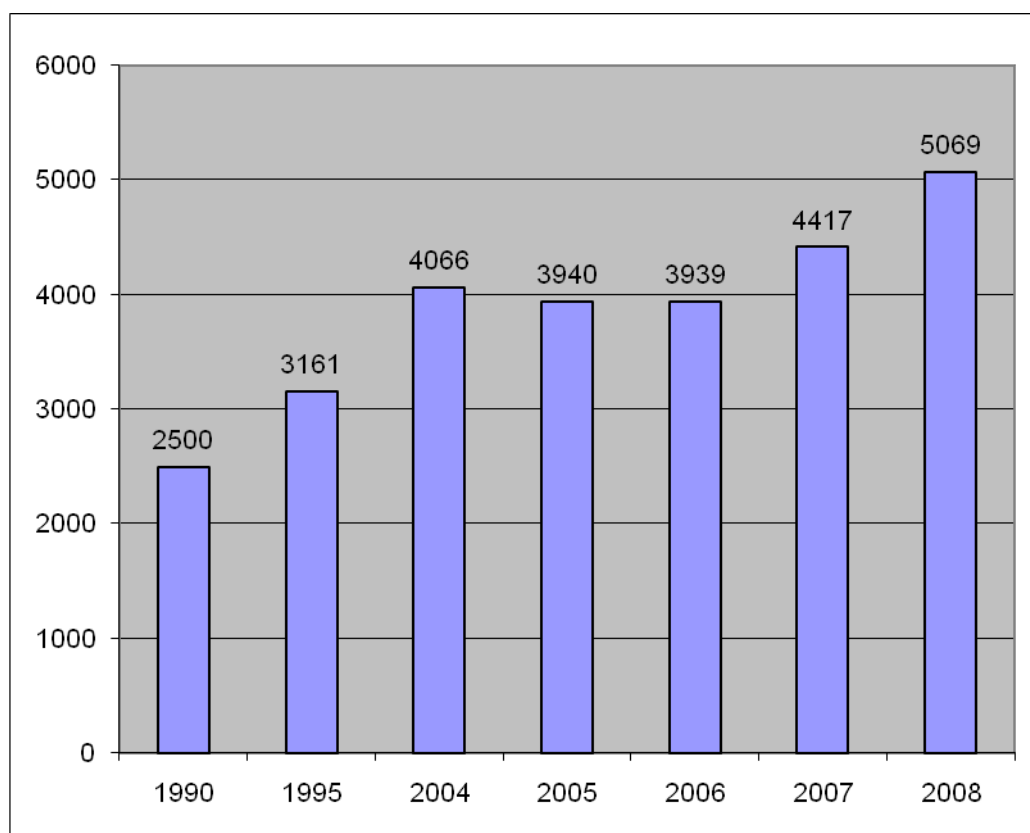
I 2008 har vi hatt saksmottak følgende steder:

- Juss-Buss` egne lokaler
Fast saksmottakstid er mandag kl 10-15 og torsdag kl. 17-20. Klientene møter opp personlig, ringer eller henvender seg til oss gjennom brev eller faks. Vi svarer som hovedregel ikke på henvendelser pr. e-post. Brosjyrer og annet materiell kan bestilles på våre hjemmesider: www.jussbuss.no.
- Fengsler på Østlandet
Fengselsgruppa besøker fengsler i østlandsområdet hver mandag. De mest besøkte fengslene er Ringerike, Ila, Oslo og Ullersmo.
- Universitet på Blindern
Juss-Buss har fast saksmottak utenfor Karrieresenteret på Blindern hver tirsdag mellom kl. 11-15. Samarbeidsavtalen med Studentsamskipnaden i Oslo (SiO) ble inngått i 1990.
- Oppsøkende gruppe
Oppsøkende gruppe gjennomførte en rekke saksmottok rundt omkring i Oslo i løpet av året, blun annet på Fattighuset og i Groruddalen. For mer informasjon, se punkt 6.2.6.
- Innvandringsgruppa (INNVA) holdt foredrag og hadde saksmottak på en rekke skoler med voksenopplæring. For mer informasjon, se kapittel 6.3.3.1

3.2. Antall uker i drift

I 2008 hadde vi som vanlig full drift i 40 uker. I tillegg holdt vi for første gang på flere år åpent gjennom hele sommeren. I denne perioden var kontoret bemannet med en til to saksbehandlere på hver gruppe, i tillegg til at en kontormedarbeider og daglig leder var tilstede i deler av perioden. Til sammen holdt Juss-Buss åpent 48 uker, mot 44 uker i 2007. I 2008 hadde vi i alt kun stengt fire uker, tre uker i forbindelse med juleferien og en uke i forbindelse med påskeferien. Vi ser utvidelsen i driftsruten som svært vellykket, til tross for at det er kostbart å holde åpent om sommeren. I juli måned, når vi normalt har hatt helt stengt, tok vi i år imot 312 henvendelser. Vi gjennomførte ingen markedsføringstiltak vedrørende at vi holdt åpent hele sommeren, annet enn at vi la ut informasjon om dette på hjemmesidene. Pågangen i juli henger både sammen med at mange andre organisasjoner og offentlige instanser holder stengt i denne perioden, samt at våre klientgrupper nok i mindre grad enn befolkningen generelt har ferieavvikling. Dette viser viktigheten av at Juss-Buss har ressurser nok til å holde åpent flest mulige uker.

3.3 Antall saker i året

Vi behandlet 5069 saker i 2008. Dette er en økning på 15 % fra 2007. Sammenliknet med 2005 og 2006 har vi hatt en økning i sakstilfanget på ca. 30 %. Det er viktig å

være klar over at denne statistikken vil ha feilmarginer, samt at den verken sier noe om størrelsen og omfanget av sakene, og heller ikke noe om kvaliteten på det arbeidet som har blitt gjort. Likevel synes det klart at trenden er at sakstilfanget øker, og at dette kan sies med sikkerhet. Juss-Buss mener likevel at man må være ekstremt forsiktig med å måle suksessen til rettshjelpsarbeidet vårt med hvor mange saker vi behandlet. Vi mener at det er viktigere å yte god rettshjelp til få, enn å yte "annenrangs"- rettshjelp til mange. Per dags dato føler vi at vi klarer å etterleve dette idealet. Kapasiteten er imidlertid sprengt, og en videre utvikling i økning i saker vil være vanskelig uten å utvide antall medarbeidere.

Det kan være interessant å forsøke og komme med noen antakelser om hvorfor vi opplever økt pågang. Dette er vanskelig å måle, men det er påvist en sammenheng mellom det økte sakstilfanget og det forhold at vi har hatt flere uker med drift. Videre kan tilfanget skyldes at vi i de senere årene har drevet med mer oppsøkende virksomhet. Et annet aspekt som kan ha bidratt til det økede sakstilfanget, er at Juss-Buss i 2007 og 2008 var langt mer i media sammenliknet med de foregående årene¹. For mer informasjon om hvordan klientene hørte om Juss-Buss, se punkt 4.6.

3.4. Former for juridisk rådgivning

Saksbehandlingen i Juss-Buss deles i tre hovedkategorier:

- Muntlige saker

Vi definerer "muntlige saker" som saker hvor vi gir muntlig veiledning til klienten uten å representere klienten ovenfor en motpart. Disse spørsmålene er juridisk sett ofte relativt enkle, men ikke alltid. Det vanligste er at folk ønsker å få opplysninger om rettstilstanden på et avgrenset område for å sikre eller avklare sin rettsstilling. Eksempler på dette er spørsmål i tilknytning til barnefordeling ved skilsmisse, oversikt over regler for oppsigelse i husleie- eller arbeidsforhold, rådgivning om vilkår for familiegjening og muntlig hjelp til å fremme søknad om for eksempel sosialstønad mange slike saker kan klienten ofte selv ta hånd om sine problemer etter en kort muntlig veiledning fra Juss-Buss. Dette blir en form for hjelp til selvhjelp, en veiledningsform vi tilstreber å benytte der det er hensiktsmessig og forsvarlig. Muntlige saker kan imidlertid også være av langt mer omfattende karakter, for eksempel ved at Juss-Buss over bistår en klient med muntlige råd. Majoriteten av sakene faller inn under kategorien "muntlige saker", og det eneste fellestrekket ved sakene er at vi ikke representerer klienten ovenfor en motpart.

- Kort skriftlig informasjon (KSI)

Vi definerer KSI'er som saker hvor det gis skriftlig informasjon til klienten, og hvor klienten deretter for eksempel løser spørsmålet selv eller selv tar av seg kontakten med motparten. Denne typen saksbehandling benyttes der muntlig rådgivning ville virke utilfredsstillende fordi jussen eller faktumet i saken er komplisert eller uklart, men hvor saken ikke er for vanskelig til at klienten selv kan følge opp saken videre. Å skrive informasjonsbrosjyrer er en måte å

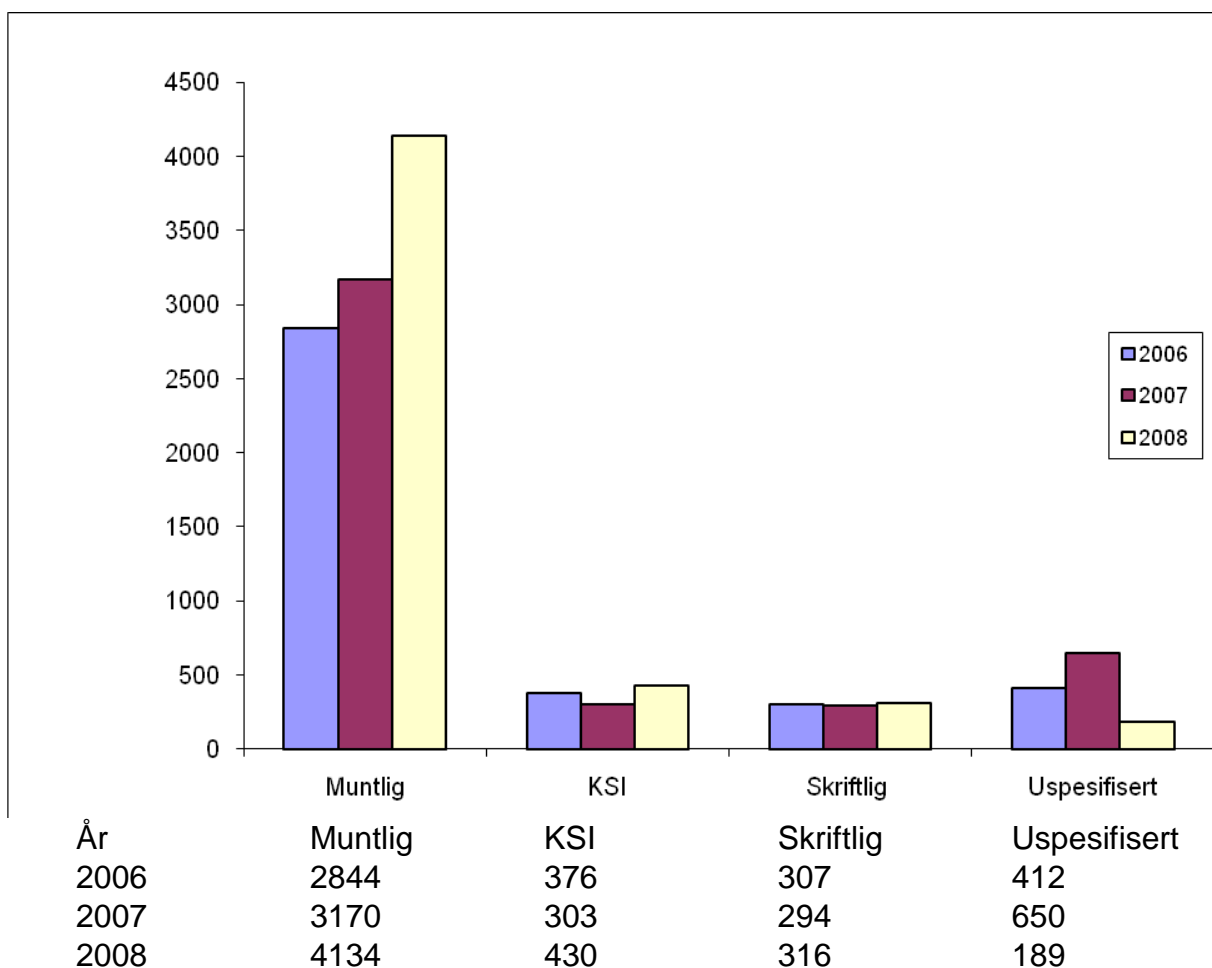
¹ Et søk på søkemotoren ATEKST viser 115 treff på "Juss-Buss" og "Jussbuss" i 2008, og 92 treff i 2007. Til sammenlikning viser statistikken ca 30 treff i året i perioden 2004 til 2006.

rasjonalisere denne type rådgivning på. Som nevnt har vi som mål om å bidra til at klienten selv kan ta saken i egne hender. Dette er den mest effektive måten å løse problemer på. I mange tilfeller vil det også være konfliktdempende, slik at det på lengre sikt kan føre til at færre saker bringes inn for et allerede presset domstolsapparat.

- Skriftlige saker (partsrepresentasjon)

Vi definerer "skriftlige" saker som saker der vi representerer klienten overfor en motpart, skriftlig eller muntlig. Dette er ofte saker hvor styrkeforholdet mellom partene er svært skjevt, typisk fordi motparten besitter egen juridisk kompetanse eller er et offentlig organ. I slike saker vil rettshjelpen kunne bestå av å skrive klager på vedtak fra det offentlige, skrive anker til trygderetten, representere klienter i forliksrådet, forhandlingsmøte med arbeidsgiver og i møte med namsmyndighetene. "Skriftlige" saker er den mest tidkrevende form for rettshjelp vi yter.

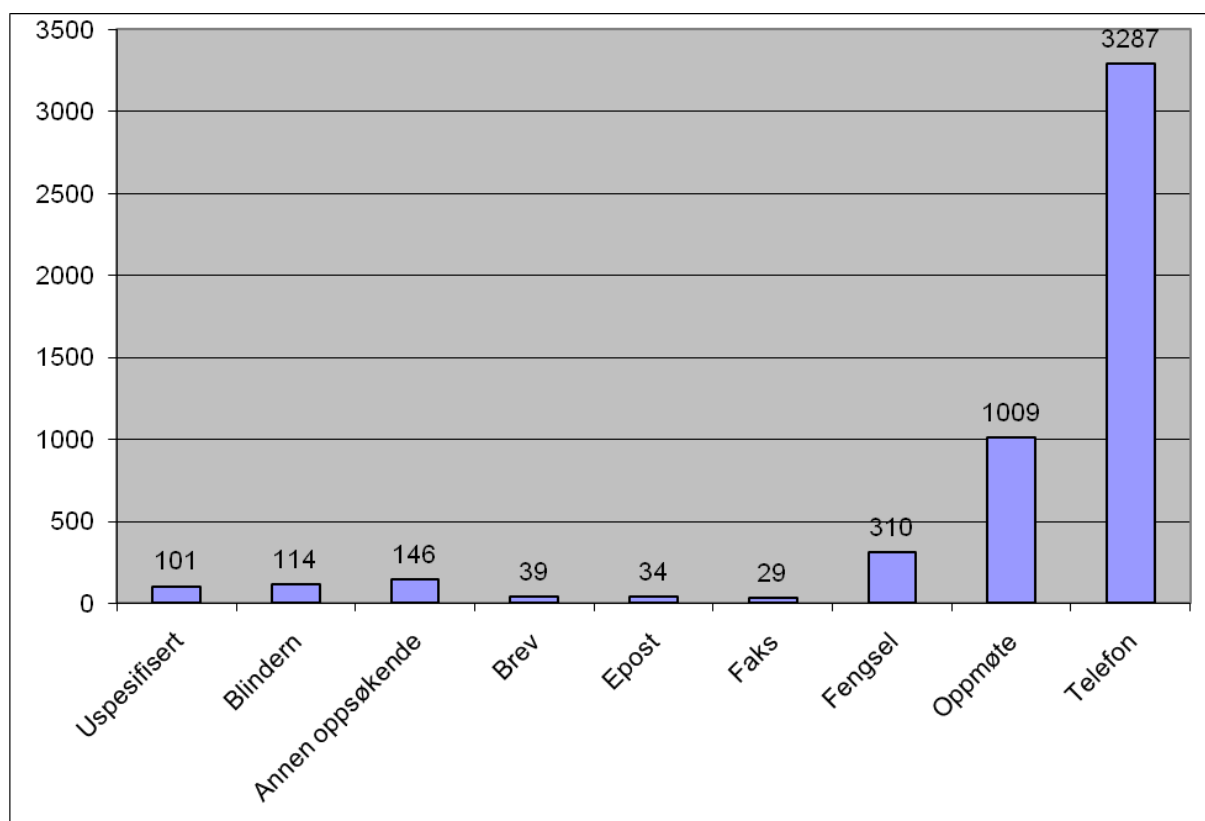
Nedenfor følger en oversikt over fordelingen av former for juridisk rådgivning i 2008, sammenlignet med de to foregående år:

Kategorien "Muntlig" har steget med ca. 30 % sammenliknet med året før, Når det gjelder kategorien "KSI", har den steget med over 40 %. Kategorien "Skriftlig" har også hatt en vekst med ca. 7 %. Økningene henger både sammen med både generelt økt sakstilfang, og at langt færre saker enn før ble registrert som "Uspesifisert".

3.5. Mottakssted

Nedenfor følger en oversikt over fordelingen av saker etter hvor og på hvilken måte saken ble mottatt.

Over 80 % av henvendelsene til Juss-Buss skjer ved at klientene selv kontakter oss, enten ved personlig oppmøte i våre lokaler, eller gjennom telefon, brev, e-post eller faks. Denne type henvendelser har holdt seg noenlunde stabilt de siste årene.

570 henvendelser kom inn gjennom oppsøkende virksomhet (Blindern, fengsel, voksenopplæringer osv.), og ofte er disse sakene av stor velferdsmessig betydning for klienten. Tallet er noe lavere enn i 2007, men høyere enn i 2005 og 2006.

146 henvendelser knyttet til "annen oppsøkende virksomhet" er høyere enn i 2007, da tallet var 119. Dette er bl.a. henvendelser som vi har tatt imot gjennom vår nystartete oppsøkende gruppe, som har hatt saksmottak på Fattighuset og flere steder i Groruddalen, i tillegg til saker tatt imot på voksenopplæringer. For mer informasjon om dette arbeidet, se punkt 6.2.6.

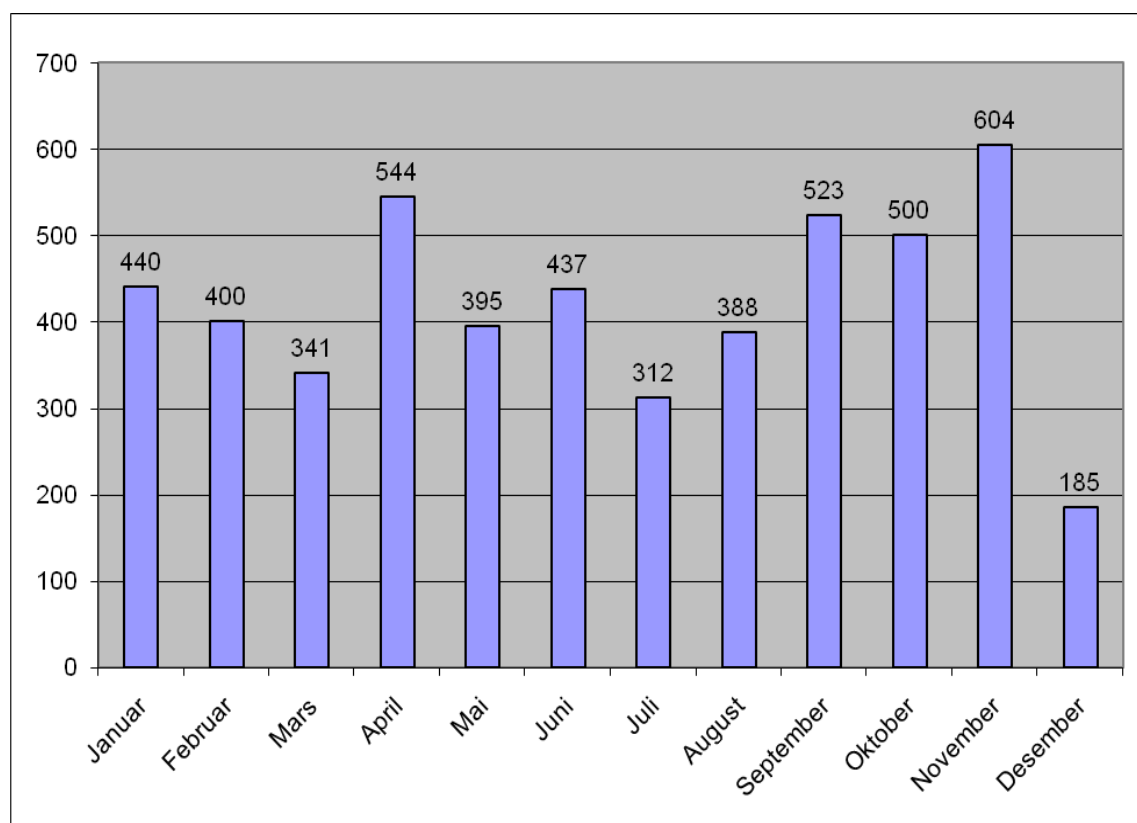
Antall registrerte henvendelser fra innsatte i fengsler, som er tatt imot i fengsler, har imidlertid falt fra 479 saker i 2007 til 310 saker i 2008. Tilfanget er også lavere enn i 2006 da tallet var 395. Antall fengsels saker har imidlertid ikke gått tilsvarende ned, se nærmere under punkt 5.1. Videre har antallet klienter som får kjennskap til oss gjennom oppslag i fengsler doblet seg fra 2007, se punkt 4.6. Dette indikerer en økning i antall innsatte som får hjelp av oss, men er ikke lett å forene med at registrerte henvendelser på mottak i fengslene har gått ned. En forklaring kan imidlertid være at flere fengselsinnsatte tar kontakt med oss per telefon enn tidligere. Juss-Buss har en innarbeidet policy på å ta imot saker fra innsatte per telefon også utenfor normal saks mottakstid.

Det er dessuten viktig å ta høyde for at klienter kontakter oss i våre lokaler selv om de ble gjort oppmerksomme på Juss-Buss gjennom vår oppsøkende virksomhet. Oppsøkende virksomhet har således en større effekt enn det som framkommer av statistikken.

På Blindern, Universitetet i Oslo i, mottok vi 114 saker i 2008. I 2007 var tallet 85, slik at vi har hatt en økning på ca. 25 % i studenter som valgte å oppsøke Juss-Buss på Blindern.

3.6. Mottaksmåned

Nedenfor følger en oversikt over antall saker vi mottok per måned.

Gjennomsnittlig sakstilfang per måned lå på 422 i 2008, mot 368 saker i 2007 og 328 saker i 2006.

I 2008 tok vi inn flest saker i høstmånedene, september, oktober og november. Til sammen mottok vi ca 1/3 av alle sakene i løpet av disse tre månedene. De tre siste årene har det vært vanlig at sakstilfanget har vært størst på høsten, noe som gir seg utslag i en stor arbeidsbelastning på medarbeiderne i disse månedene.

Nytt av året er imidlertid den store pågangen i april, hvor vi tok inn 200 flere saker enn i fjor. Dette henger nok sammen med at påsken i 2008 falt til mars, mot april som normalt. Videre tok vi imot over 250 flere saker i juli enn i fjor. Dette skyldes at vi holdt åpent hele denne måneden for første gang på flere år. Det lave sakstilfanget i desember skyldes at vi holder julestengt i to uker.

Ellers er det grunn til å merke seg at sakstilfanget ikke er like stabilt som tidligere år. I 2007 lå det eksempelvis på rundt 400 saker pr. måned, med unntak av juli og desember med redusert drift. I 2008 er det imidlertid større spredning. Først og fremst har dette gitt seg utslag i at vi har tilfang som er langt over gjennomsnittet i april og november. Vi er usikre på om dette er utslag for noe generelt, eller om det kun er tilfeldig. En fristende slutning er at Norge, og resten av verden, ble rammet av en økonomisk krise høsten 2008. Det er i og for seg nærliggende å tenke at dette kan medføre større pågang til Juss-Buss, både fordi flere ikke makter å betale for advokathjelp og fordi flere får problemer med gjeld, arbeidsgivere og offentlige etater som skal utbetale bl.a. stønader. Det er imidlertid vanskelig å trekke en slik slutning ut av det foreliggende statistiske materiale. Imidlertid finner vi støtte for antakelsen i at saker om gjelds- og arbeidsrett vokste med henholdsvis 25% og 40% fra 2007 til 2008, se kapittel 5.

4. Opplysninger om de som søker råd hos Juss-Buss

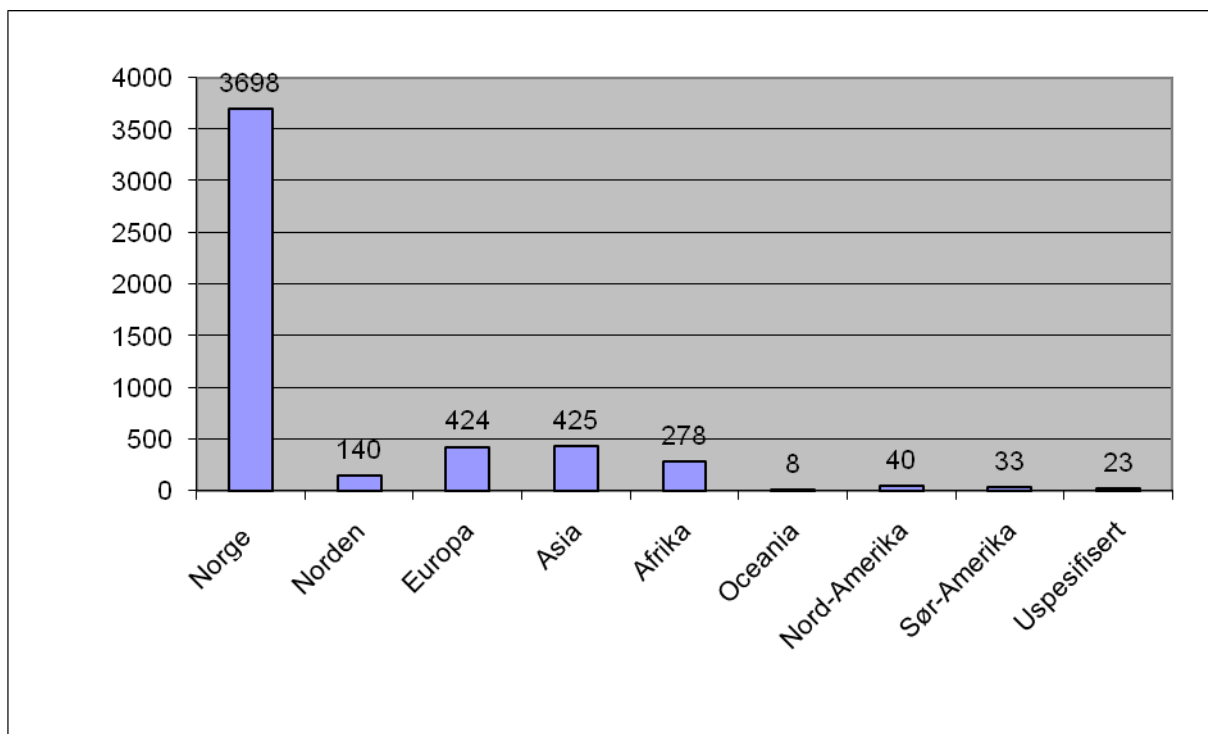
4.1. Kjønn

I 2008 mottok vi 5069 saker. Av disse var 2246 kvinner og 2823 menn. Med andre ord sto menn for 56 % av henvendelsene. Kvinneandelen er oppe i 44 %, og det er en klar økning fra tidligere år. I 2007 var 59 % av klientene menn, og det samme var tilfellet for 2006. Tallene viser klart at Juss-Buss har flest mannlige klienter, også over tid. Hvis vi går så langt tilbake som i 1986, var imidlertid tallet henholdsvis 66 % menn og 34 % kvinner. Utviklingen viser dermed at kvinneandelen gradvis blir større, og at 2008 sannsynligvis er det året med høyest kvinneandel siden oppstarten.

Begrunnelsen for den skjeve fordelingen ligger nok først og fremst i at JURK (Juridisk rådgivning for kvinner) har sine lokaler i samme bygning som oss. Disse tar derfor en god del av de kvinnelige klientene som ellers ville ha kommet til Juss-Buss. Til sammen er det derfor grunnlag for å hevde at langt flere kvinner enn menn benytter seg av tilbudene til JURK og Juss-Buss til sammen.

4.2. Nasjonalitet

Nedenfor følger en tabell som viser oversikt over klientenes nasjonalitet.

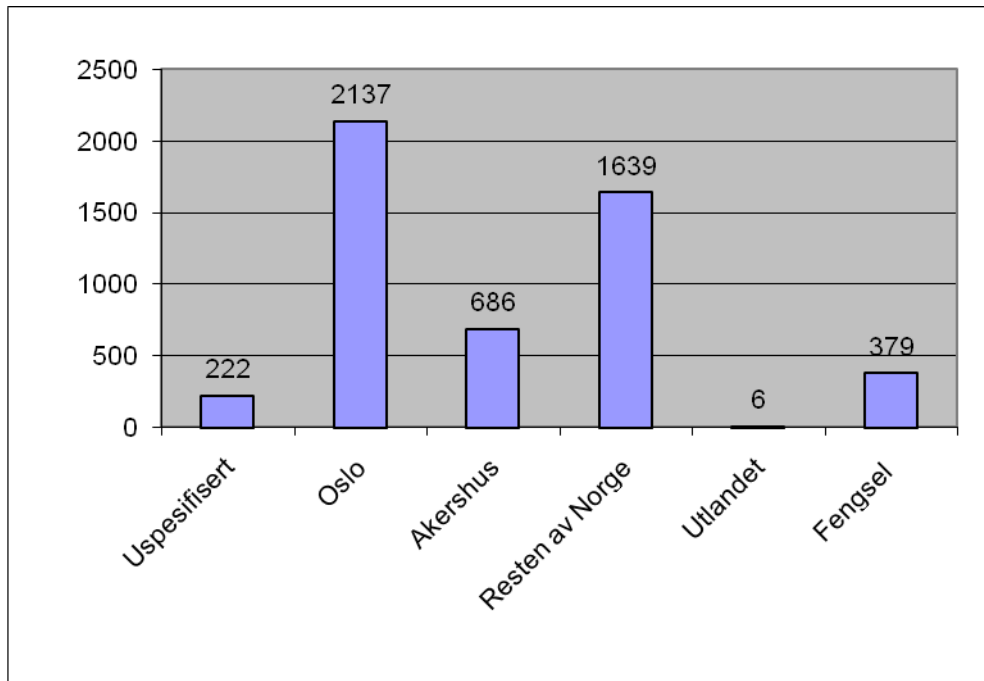

73 % av klientene har norsk statsborgerskap, men mange av disse har et annet opprinnelsesland. Prosentandelen har de siste seks årene ligget et sted mellom 70-80 %.

Ellers har vi flest klienter fra andre europeiske land enn de nordiske, samt asiatiske og afrikanske klienter. Flest klienter kommer fra Irak (123), Polen (81), Afghanistan (66), Somalia (64), Russland (55), Iran (53), Pakistan (46), Litauen (45), Tyskland (44) og Etiopia (39). Vi har spesielt hatt stor økning i antall klienter fra Polen. Økningen er på over 100% fra 2007, og vi antar at den i stor grad skyldes økt arbeidsinnvandring i kombinasjon med dårlig behandling av polske arbeidstakere i flere deler av arbeidslivet.

4.3. Bosted

Nedenfor følger en tabell som viser hvor i landet klientene våre bor.

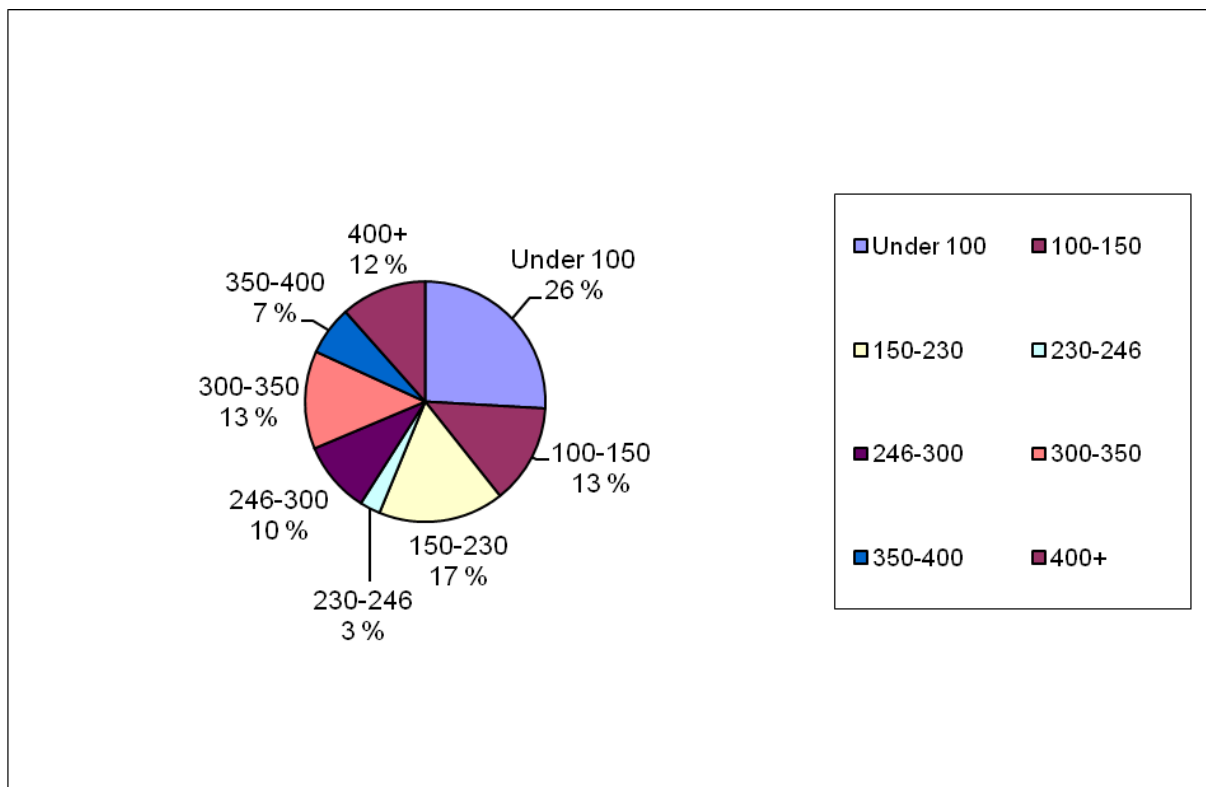
Som tidligere viser statistikken at de fleste av våre klienter kommer fra Oslo og Akershus. Henvendelser fra klienter bosatt i Oslo-området utgjorde omtrent 55 % av henvendelsene i 2008. Dette var en økning på 3 % fra året før. I tillegg kommer alle klientene som er "bosatt" i fengsel, selv om fengslet sokner under Oslo-området.

Over 32 % oppgir imidlertid at de er bosatt i "resten av Norge", det vil si utenfor Oslo og Akershus. Dette befestet at Juss-Buss er et tilbud for hele den norske befolkningen. Av naturlige grunner er det imidlertid på indre Østlandet vi har vårt største nedslagsfelt. Buskerud er for øvrig tredje største fylke etter Oslo og Akershus med 299 henvendelser. Det er naturlig at mange klienter fra andre landsdeler henvender seg til studentrettshjelpstiltakene i Bergen, Tromsø og Trondheim. Likevel er klientmassen spredd utover hele landet, med Finnmark som minste fylket med 17 henvendelser.

4.4. Inntekt

Av klientene til Juss-Buss i 2008 svarte 88,48 % på hvor mye de tjente i brutto årsinntekt.

Nedenfor følger en oversikt over klientenes inntekt.

Juss-Buss sine klienter har en inntekt som ligger betraktelig under gjennomsnittet for befolkningen for øvrig. Dette skyldes selvsagt at vi har et uttalt ønske om utfylle det øvrige rettshjelpsbehovet, og får derfor henvendelser fra personer som enten ikke har råd til å oppsøke advokat, eller faller utenfor det offentlige rettshjelpstilbudet. En stor andel av våre klienter mottar sosialstønning, har gjeldsproblemer eller er innsatte i fengsler. Mange har dessuten innvandrerbakgrunn og disse har betraktelig lavere inntekt enn majoritetsbefolkningen.²

Sammenliknet med i fjor er andelen som tjener under 100.000 kr gått ned. I år er det 26 % av klientene som opplyser at de har en inntekt under kr. 100 000 i året. I fjor var andelen 35 %. Tilsammen 56 % av klientene som kom til Juss-Buss i 2008 oppgir å ha en årsinntekt under kr. 230 000 i året, som er inntektsgrensa i lov om fri rettshjelp. Gruppen utgjorde 64 % i 2007. Denne utviklingen kan henge sammen med en alminnelig lønnsutvikling, at andelen som ikke har svart er noe høyere, samt at Juss-Buss tok imot langt flere saker enn året før - store deler av økningen knytter seg til gjelds- og arbeidsrettssaker. Klienter med denne typer problemer har ofte store rettslig og økonomiske problemer til tross for en alminnelig årsinntekt. Eksempelvis kan problemet knytte seg til manglende utbetaling av lønn fra arbeidsgiver, som medfører at klienten ikke har råd til å bruke advokat.

At så mange som 56 % av klientene våre faller inn under inntektsgrensa til lov om fri rettshjelp, viser at loven i stor grad ikke når ut til denne gruppen. Sagt på en annen måte er behovet blant gruppa som faller inn under inntektsgrensa for gratis rettshjelp svært stort. Mange fattige har dermed problemer som faller utenfor det saklige dekningsområdet til loven. De er derfor overlatt til gratis rettshjelpstilbud som Juss-

² Fafo 2007:05 side 114

Buss, for å kunne få bistand til sine juridiske problemer. Etter vårt syn dokumenterer dette at rettshjelpstilbudet for de fattigste i landet er altfor svakt utbygd³.

Et særskilt spørsmål som vi har innhentet statistikk på, er regjeringens beslutning om å øke inntektsgrensen for fri rettshjelp fra kr. 230.000 kr til kr. 246.000 for enslige fra 01.01.2009. I henhold til vår statistikk, vil kun 3 % av våre klienter dra nytte av denne endringen⁴. Et annet poeng i denne sammenhengen er at det hjelper lite å øke inntektsgrensene så lenge avgrensningene i dekningsområdet er så store som i dag. En siste poeng her er at inntektsgrensen fortsatt baserer seg på brutto årsinntekt, slik at det ikke tas høyde for gjeld, forsørgerbyrde og andre utgifter.

4.5. Advokatbruk

251 av klientene som henvendte seg til Juss-Buss opplyste av de hadde vært i kontakt med advokat først. Dette utgjør i underkant av 5 % av vår klientmasse. Andelen klienter som oppgir dette har gått ned de siste årene. I fjor var tallet 7 %, i 2006 var det 10 %, og i 2005 var det 13 %. Til sammenlikning var det 33 % som oppga at de hadde kontaktet advokat i saken sin i 1995. I løpet av de siste femten årene har det altså skjedd en drastisk nedgang i antall klienter som har vært i kontakt med advokat før de kommer til oss.

Det er vanskelig å si noe om årsaken til denne utviklingen, og hvorfor andelen nå er så lav. En mulig høyere terskel for å kontakte advokat kan være en årsak. Det er også ofte slik at klientene synes at utgifter til advokat blir svært høye, og ønsker derfor å undersøke litt om saken før de eventuelt kontakter advokat. Videre har prisene på advokattjenester økt kraftig i løpet av disse årene. En annen årsak kan være at reglene om fri rettshjelp ble innsnevret på nittitallet. Uansett kan det virke som om bruk av advokattjenester ikke fungerer som et reelt alternativ for våre klientgrupper, både på grunn av kostnadene og på grunn av den såkalte advokatterskelen.

65 klienter (1,2 %) oppgir at de har vært i kontakt med Kontoret for fri rettshjelp i Oslo i løpet av 2008, mens kun 3 klienter oppgir at de først har vært i kontakt med Helse- og sosialombudet i Oslo. Disse tallene indikerer at Juss-Buss i liten grad konkurrerer verken med de private advokatene eller andre offentlige tilbud. Klientene som oppsøker Juss-Buss, oppsøker oss som førstelinjehjelp. Vi har grunn til å tro at vi ofte er det eneste reelle alternativet for mange av våre klienter. Dette er et argument for å ha et fragmentert og spesialisert rettshjelpstilbud, med lavterkseltilbydere som blant andre Juss-Buss, Gatejuristen og NOAS. Disse tiltakene når imidlertid ikke ut til i nærheten av en brøkdel av dem som trenger juridisk bistand gjennom en førstelinje. Således taler mye for både å bygge videre på dagens lavterkseltilbud, men også å opprette en offentlig førstelinje for rettshjelp⁵

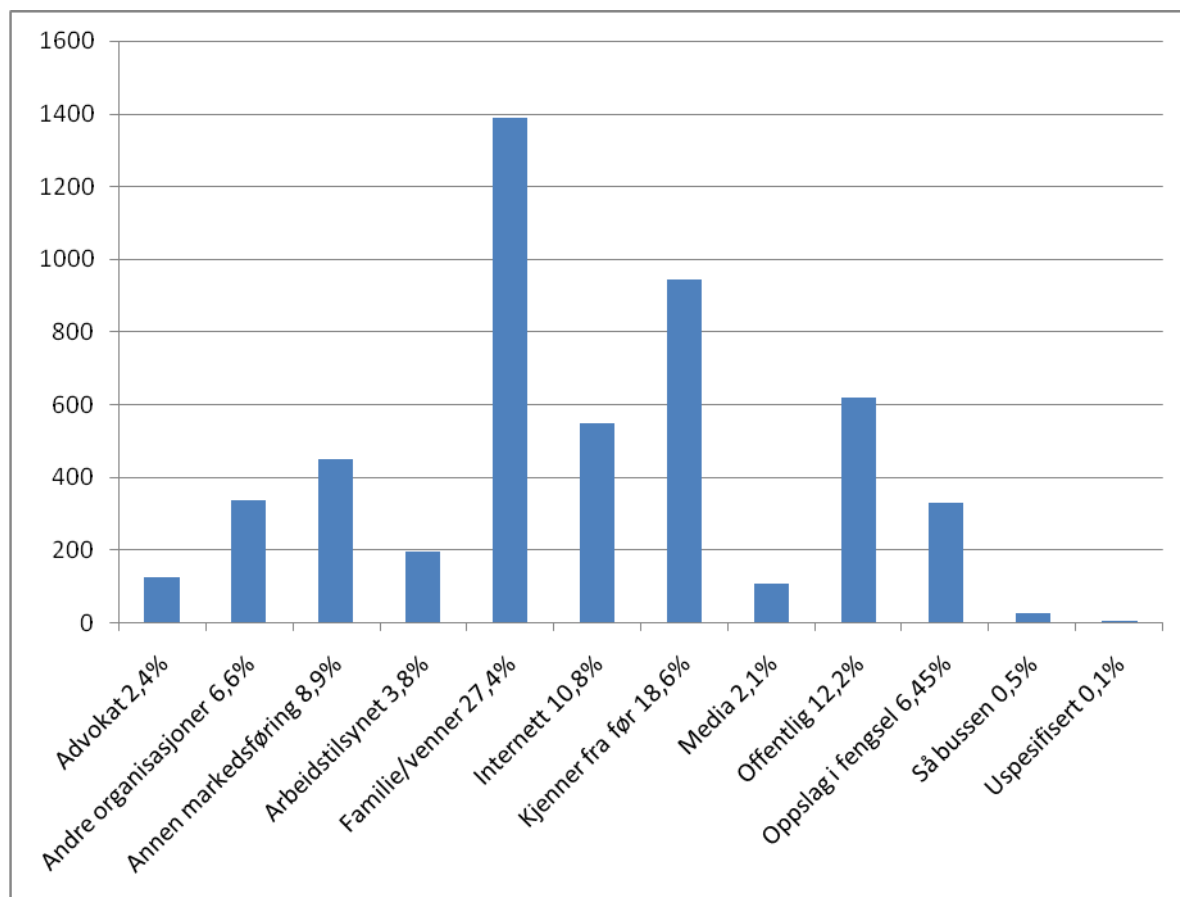
³ For en nærmere drøftelse se Hippe/Refsdal: *Rettshjelp til fattige* Kritisk Juss nr. 4 2007.

⁴ Dette bidrar til å illustrere hvor få som blir hjulpet av økningen, men det må tas forbehold om at vår statistikk ikke dekker grensen for ektefeller/samboere, som også er økt fra 01.01.2009.

⁵ Se nærmere redegjørelse av Martin Eiebakke i en lederartikkel skrevet for tidsskrift for Kritisk Juss nr. 1 2009.

4.6 Hvordan kommer klientene i kontakt med Juss-Buss

Nedenfor følger en oversikt over hvordan klientene kommer i kontakt med oss.

Vi ser av tabellen at klientene får kunnskap om Juss-Buss på mange forskjellige måter. Mer enn hver fjerde klient oppgir at familie og venner har tipset dem om oss. Dette viser viktigheten av å ha et sosialt nettverk som kan hjelpe folk med rettsproblemer til riktig instans. Videre sier nesten hver femte klient at de kjenner Juss-Buss fra før. Henvisninger fra Arbeidstilsynet mer enn doblet seg fra 2007. Dette kan henge sammen med at 2008 har vært et år med flere konkurser, manglende lønnsutbetalinger og oppsigelser i privat sektor. Ellers er det også en dobling i antallet klienter som kom i kontakt med oss gjennom oppslag i fengsler. Mye tyder på at mange av disse deretter tar kontakt med oss over telefon, se punkt 3.5.

4.7. Medlemskap i Studentskipnaden i Oslo (SiO) og fagorganisasjon

I 2008 fikk vi 267 klienter som oppga at de var medlem av SiO. Det utgjør 5,3 av vår klientmasse, og er en økning fra 2007 hvor tallet var 217 (4,9 %).

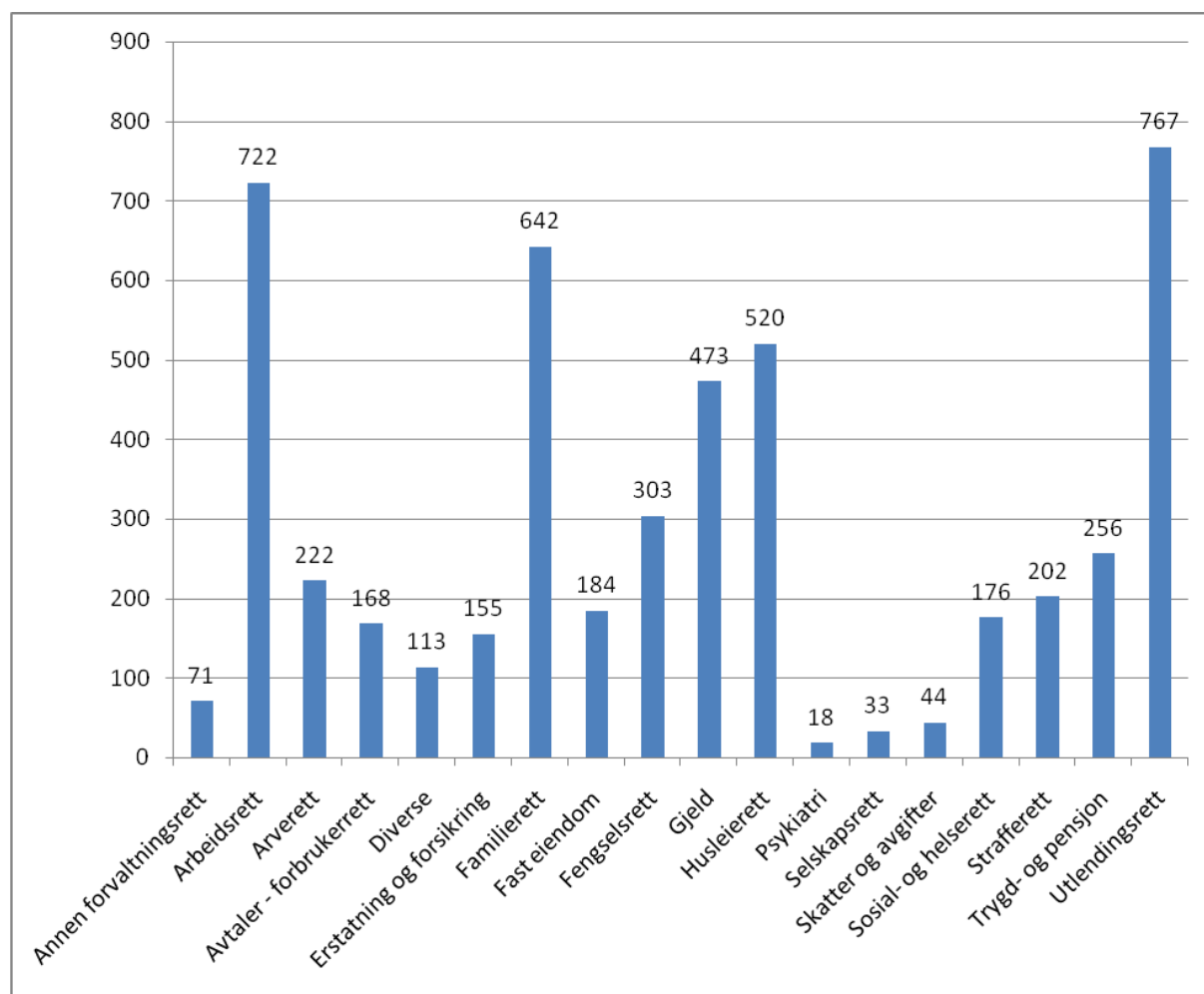
114 saker kom inn på saksmottaket på Blindern, mot 85 i 2007. Hensynet til diskresjon gjør at en del klienter ønsker å møte opp i våre lokaler eller kontakte oss pr. telefon. Standen på Blindern er imidlertid helt essensiell for at studenter skal få kunnskap om oss.

Når det gjelder medlemskap i fagorganisasjon, oppgav 984 klienter (19,4 %) at de hadde slikt medlemskap. Grunnen til at dette er interessant i denne sammenhengen er at mange fagforeninger yter gratis eller subsidiert rettshjelp. Juss-Buss henviser klienter til å ta kontakt med sin egen fagforening, særlig i arbeidsrettslige saker. Mye kan likevel tyde på at det udekkete behovet for rettshjelp er relativt høyt også for denne gruppen, og at spørsmålene ofte ikke dekkes av medlemskapet eller at ordningen med rettshjelp hos fagorganisasjonen er for dårlig kjent.

5. Rettshjelp i gruppene

5.1. Fordeling av saker etter rettsområder i 2008

Nedenfor følger en tabell som viser fordeling av saker etter rettsområder i 2008.

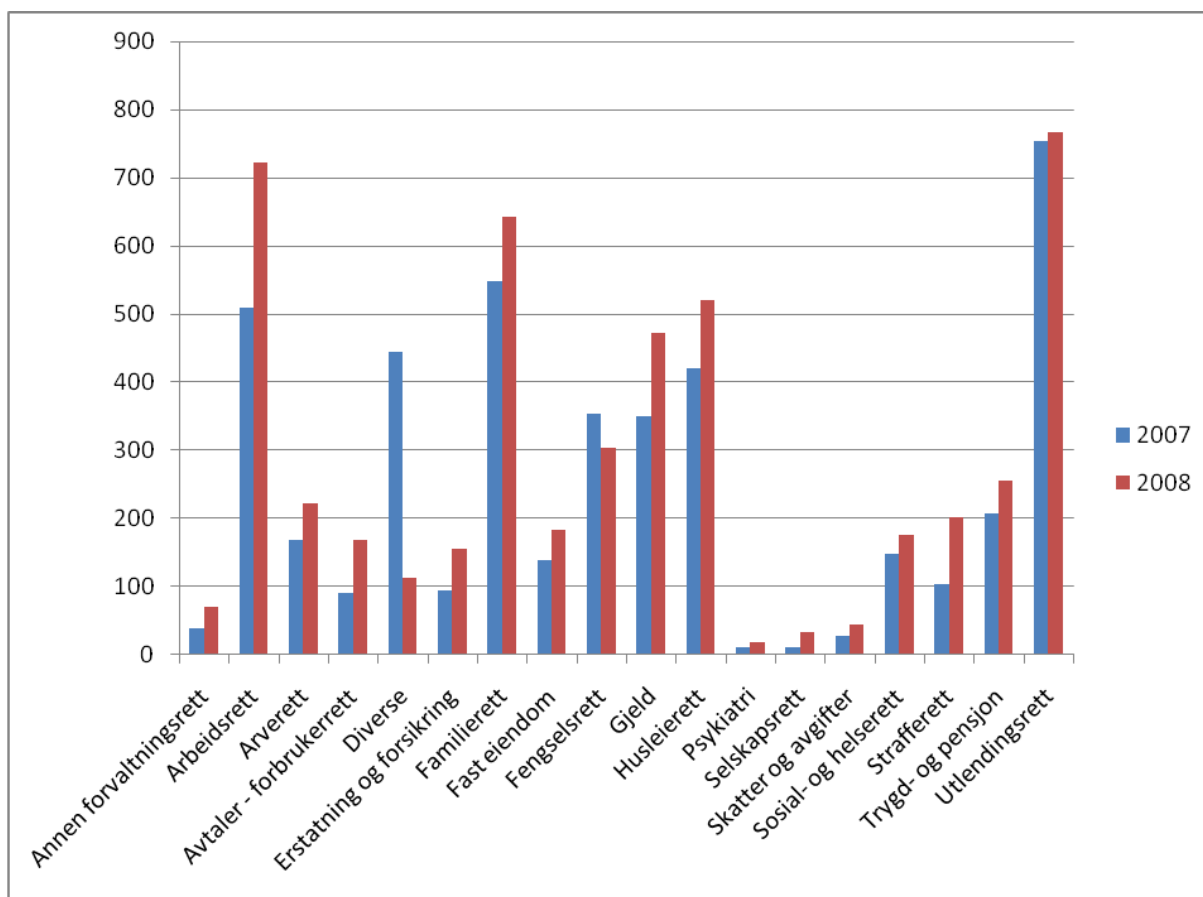

Tabellen viser sakene fordelt på rettsområder. Henvendelsene vi mottar fordeler seg over mange forskjellige rettsområder. Hovedsakelig faller spørsmålene vi mottar innenfor Juss-Buss' kjerneområder, men vi får også en del saker som ikke omhandler rettsområder vi jobber med, for eksempel arverett, strafferett, skatter og avgifter, og forsikring. I slike tilfeller henviser vi alltid klientene til andre tiltak, slik at de kan få hjelp et annet sted. JURK og Jussformidlingen i Bergen er noen av de stedene vi oftest henviser til, i tillegg til de ulike advokatvaktene.

Juss-Buss mottar flest henvendelser innenfor utlendingsretten, i alt 767 saker. Den nest største gruppen er arbeidsrett med 722 saker. På tredje plass kommer familierett med 642 saker.

Husleie, gjelds- og fengselsrett er henholdsvis det fjerde, femte og sjette største saksområdet.

Nedenfor følger en tabell som sammenlikner fordeling av saker etter rettsområder i 2008 og 2007.

Tabellen viser fordeling av saker etter rettsområder i henholdsvis 2007 og 2008.

Som nevnt mottok vi flest saker innenfor utlendingsretten i 2008. Tallet ligger imidlertid relativt stabilt sett opp mot fjoråret, og utlendingsrett har gjennom flere år vært vårt største område. Vi mener at dette betyr at det er et stort udekket

rettshjelpsbehov innenfor utlendingsretten. Det er etter vår erfaring i størst grad personer med innvandrerbakgrunn som har flest problemer innenfor dette rettsområdet, for eksempel knyttet til utvisning og familiegjenforening. Det er dokumentert at innvandrergrupper i Oslo har en gjennomsnittsinntekt godt under det som er vanlig i befolkningen for øvrig, se ovenfor under punkt 4.4. Det betyr at disse sjeldent vil ha råd til å betale for advokat dersom de trenger juridisk bistand. Denne gruppen er derfor i større grad avhengig av gratis rettshjelpstiltak som Juss-Buss for å kunne få gjennomslag for sine rettigheter.

Vår nest største kategori i 2008 var arbeidsrett (722 saker). Det er også et område hvor vi har hatt en stor vekst målt opp mot tidligere år. Sammenliknet med fjoråret (510 saker) har vi hatt en – for vår del - dramatisk økning på over 40% i antall arbeidsrettslige henvendelser. Vi antar at i hvert fall deler av økningen skyldes økt pågang fra utenlandske arbeidere, se nærmere om klientenes nasjonalitet under punkt 4.2. Det er grunn til å tro at økningen særlig henger sammen med at flere bransjer er rammet av den såkalte finanskrisen, og at de utenlandske arbeiderene rammes av dette⁶. For en nærmere redegjørelse for økningen og hva slags saker arbeidstakere kommer til oss med, se punkt 5.2.3.

På familierettens område (642 saker) har vi også hatt en økning fra fjoråret (549). Økningen er på ca. 17 %. Siden 2006 har vi hatt en økning på dette området på nesten 80 %. Økningen må ses i sammenheng med at vi i løpet av 2007 tok opp familierett som nytt arbeidsfelt.

5.2. Sosial-, trygde- og arbeidsrettsgruppa (SAG)

SAG behandlet 1154 saker i 2008. Det er en økning på hele ca. 33 % sammenliknet med 2007 og 2006, hvor gruppa behandlet henholdsvis 865 og 864 saker . SAG har opplevd en økning i antall henvendelser både innenfor sosial, trygd og arbeid. Økningen er likevel desidert størst innenfor arbeidsretten.

5.2.1. Sosial- og helserett

Det er saker om stønad til livsopphold som utgjør den største delen av sakstilfanget på dette området. Vi ser ofte at forvaltningens veilednings- og opplysningsplikt ikke er tilstrekkelig for at sosialklientenes rettssikkerhet sikres på en tilfredsstillende måte. Vi opplever også at veiledningsplikten brytes overfor denne gruppen. Fordi den velferdsmessige betydningen av utfallet i disse sakene er meget høy, er det ekstra viktig med juridisk bistand. Ellers har vi hatt en økning i saker vedrørende rett til bolig.

Annet	9
Bostøtte	18
Forpleiningsstønad	2
Hjelp i hjemmet	3
Kvalifiseringsprogrammet	2

⁶ Se intervju i Dagbladet med medarbeider i Juss-Buss, Gjermund Aasbrenn, om problemstillingen: <http://www.dagbladet.no/2009/02/16/nyheter/innenriks/arbeidsliv/arbeidsløshet/4880913/>

Nødhjelp	6
Overføringsstønad	1
Pasientrettigheter	20
Rett til bolig	31
Saksbehandlingsklager	4
Sekundærbolig	2
Stønad til livsopphold	48
Tilbakebetalingskrav	9
Tvangsinngrep	8
Veiledningsplikt	3
Velferdskontrakt	2
Ytelser under opphold i institusjon	8
SUM	176

Nedenfor følger et eksempel på en sosialrettssak:

Sakens bakgrunn

K hadde søkt om stønad til livsopphold etter sosialtjenesteloven. Etter å ha mottatt vedtak fra sosialkontoret, mente K at sosialkontorets beregning av inntekter og utgifter var feil, noe som hadde medført at hun hadde fått innvilget for lite penger. K snakket dårlig norsk og hadde tidligere hatt en rekke ulike problemer med sitt sosialkontor, og ønsket derfor bistand fra Juss-Buss til å klage på sosialkontorets vedtak.

Sakens rettslige side

Etter forvaltningsloven § 18 har partene rett til å gjøre seg kjent med sakens dokumenter, og denne retten til innsyn gjelder også etter at det er truffet vedtak i saken. Forvaltningsloven § 11 pålegger alle forvaltningsorganer en alminnelig veiledningsplikt innenfor sitt saksområde.

Hva ble gjort

For å vurdere om det var grunnlag for å klage på vedtaket sendte Juss-Buss på vegne av K krav om innsyn i sakens dokumenter til sosialkontoret, og viste til forvaltningsloven § 18. Noen dager senere mottok Juss-Buss et brev fra sosialkontoret, men saksbehandleren hadde kun sendt selve vedtaket. Juss-Buss ringte saksbehandleren for å få en forklaring på hvorfor vi ikke hadde mottatt dokumentene som var grunnlaget for vedtaket. Saksbehandleren ble orientert om hva retten til innsyn etter forvaltningsloven innebærer, sett fra Juss-Buss sitt ståsted. Etter enda noen dager mottok Juss-Buss et nytt brev fra saksbehandler, denne gang hadde han sendt en inntektsberegning skriblet ned for hånd. Etter dette kontaktet Juss-Buss avdelingslederen ved sosialkontoret og informerte om hva som hadde skjedd. Avdelingslederen henviste tilbake til saksbehandleren som hun mente var den nærmeste til snakke om denne konkrete saken. Juss-Buss ringte nok en gang tilbake til saksbehandler, og presiserte at det vi krevde innsyn i var alle papirer i saken som lå til grunn for vedtaket, som for eksempel Ks søknad, innleverte lønns slipper, vedlagte kvitteringer på utgifter osv. Saksbehandler lovet på ny å sende Juss-Buss papirene.

Sakens utfall

Like etter dette fant K ut at hun hadde glemt å oppgi en utgiftspost i sin søknad, noe som var årsaken til at K hadde fått innvilget for lite penger. Juss-Buss kunne da bare oppfordre K til å søke på nytt, og vise til alle aktuelle utgiftsposter.

Rettspolitisk poeng

Retten til innsyn er en av de viktigste rettssikkerhetsgarantier enkeltpersoner har i møte med forvaltningen. Saken illustrerer at denne rettssikkerhetsgarantien ikke alltid er reell. Fra vårt ståsted fremstod det som om verken saksbehandleren eller avdelingslederen ved sosialkontoret i det hele tatt var klar over retten til innsyn etter forvaltningsloven § 18, langt mindre hva regelen innebærer. Dette kan tyde på en solid systemsvikt. Når det er vanskelig for Juss-Buss å gjøre seg kjent med sakens dokumenter, kan det videre tenkes hvor vanskelig det er for ressursvake klienter når de henvender seg til sosialkontoret. Konsekvensene av dette er at sosialklientene ikke får tilstrekkelig mulighet til å ivareta egne interesser, og dette på et område som er av stor velferdsmessig betydning for den enkelte. Ved ikke å kjenne til grunnleggende rettssikkerhetsgarantier, er det også klart at sosialkontoret ikke kan utøve sin veiledningsplikt på en tilfredsstillende måte.

5.2.2. Trygderett

Alderstrygd	4
Andre langvarige ytelser	4
Andre midlertidige ytelser	14
Annet	10
Arbeidsløshetsstrygd	23
Attføring	19
Barnepensjon	15
Etterbetaling	2
Etterlattepensjon	5
Grunnstønad	6
Hjelpestønad	6
Medisinutgifter	3
Rehabiliteringsytelser	16
Stønad til enslige	2
Svangerskapsytelser	4
Sykepenger	27
Tilbakebetalingskrav	10
Trekk i trygd	4
Uføretrygd	45
Ung ufør	10
Yrkesskade	3
Ytelsens størrelse	24
SUM	256

Uførepensjon og attføringsytelser og har vært blant de dominerende sakstypene innenfor trygderetten de siste årene. Det er tilfelle også for 2008. I 2008 har SAG i tillegg motatt flere henvendelser vedrørende arbeidsløshetsstrygd, sykepenger og spørsmål knyttet til størrelsen på ulike ytelser.

Nedenfor følger en trygderettssak:

Sakens bakgrunn

Klienten var en ung, gravid utenlandsk kvinne, som hadde arbeidet som vikar i renholdsbransjen. Hun hadde inngått to separate arbeidskontrakter med firmaet. Den ene kontrakten startet 01.06.08 (fiktive datoer) og skulle vare frem til en annen ansatt returnerte i arbeidet. Den andre kontrakten startet 31.08.08, og skulle vare frem til en annen ansatt returnerte i arbeidet. Klienten ble imidlertid sykemeldt på grunn av bekkenløsning 03.09.08. Hun arbeidet da i begge vikariatene.

Klientens problem var at hun ikke fikk utbetalt sykepenger fra arbeidsgiveren. I tillegg ble hun på grunn av bemanningsproblemer tvunget til å arbeide i begge vikariatene en uke også etter at hun ble sykemeldt. Hun hadde forsøkt å legge frem problemene for NAV, men NAV la ukritisk til grunn hva arbeidsgiveren hevdet.

Sakens rettslige side

Etter folketrygdloven § 8-18 første ledd må arbeidstakeren som hovedregel ha vært ansatt hos arbeidsgiveren i minst fire uker (opptjeningstid) for å få rett til sykepenger fra arbeidsgiveren. Et unntak følger av bestemmelsens annet ledd, hvor det heter at dersom arbeidstakeren slutter i arbeidet, men begynner å arbeide hos den samme arbeidsgiveren innen to uker regnes det tidligere arbeidsforholdet med når opptjeningstiden beregnes.

Etter folketrygdloven § 8-22 har NAV ansvaret for å utbetale sykepenger når arbeidsgiveren ikke betaler. Forvaltningsloven § 11 pålegger alle forvaltningsorganer en alminnelig veiledningsplikt innenfor sitt saksområde.

Hva ble gjort

Juss-Buss ringte arbeidsgiveren. Arbeidsgiveren anførte at klientens første kontrakt hadde løpt ut (den utløp når en annen ansatt returnerte i arbeidet), og at hun ble sykemeldt kun tre dager etter at den andre kontrakten skulle startet. Dermed hadde hun ikke hatt tilstrekkelig opptjeningstid til å få sykepenger, i følge arbeidsgiveren. Juss-Buss viste til at klienten hadde arbeidet i begge kontraktene frem til hun ble sykemeldt, og viste dessuten til folketrygdloven § 8-18 annet ledd. Arbeidsgiveren måtte da vedgå at klienten hadde rett til sykepenger i arbeidsgiverperioden.

Etter en ukes tid ringte Juss-Buss klienten for å undersøke om sykepengene var utbetalt. Klienten hadde imidlertid kun fått utbetalt sykepenger for det nyeste vikariatet. Juss-Buss ringte da arbeidsgiveren på nytt, og viste til at klienten hadde krav på sykepenger for begge kontraktene. De utestående sykepengene ble utbetalt omgående. Når arbeidsgiveren utbetalte sykepenger i arbeidsgiverperioden, ble de påfølgende sykepengene også utbetalt av NAV.

Rettspolitisk poeng

Ofte er arbeidsgiver den sterke part i arbeidsforholdet, og kan dermed enkelt sette arbeidstakers rettigheter til side. Problemet gjør seg særlig gjeldende i bestemte utsatte bransjer, for eksempel rengjørings-, bygnings- og servicebransjen. Utenlandske arbeidstakere er spesielt utsatt. Det samme er gravide kvinner. Saken belyser problemene for alle disse gruppernes vedkommende. Saken viste dessuten at

NAVs veiledningsplikt kan fungere dårlig. Hadde NAV i saken faktisk lyttet til klienten og tatt seg tid til å se på dokumentasjonen, hadde ikke klienten vært nødt til å ta kontakt med Juss-Buss. Uten Juss-Buss ville klienten mest sannsynlig lidt et stort rettstap.

5.2.3. Arbeidsrett

Annet	12
Ansettelse, arbeidsinstruks	14
Arbeidskontrakt	38
Arbeidsmiljø	19
Arbeidstid	22
Attest	3
Avsjed	32
Diskriminering	3
Endring av arbeidsforhold	42
Feriepenger	56
Ferietid	11
Konkurs/lønnsgaranti	6
Lønn	236
Midlertidig ansettelse	9
Oppsigelse	174
Permisjon	12
Permittering	11
Skatter og avgifter	3
Sykepenger fra arbeidsgiver	19
SUM	722

De fleste sakene vi får innenfor arbeidsretten er oppsigelsessaker og saker som omhandler lønn. Mange som henvender seg til Juss-Buss er ikke fagorganiserte. Dessuten har vi det siste året fått langt flere henvendelser fra arbeidstakere fra Øst-Europa, som særlig er tilknyttet byggebransjen.

Et hovedinntrykk gjennom mange år er at det er mange useriøse arbeidsgivere særlig i renholdsbransjen, serveringsbransjen og byggebransjen. Spesielt er disse bransjene representert med uavklarte og litt diffuse arbeidsforhold. Vi ser også en del bruk av ulovlige midlertidige ansettelser innenfor disse sektorene.

Et særtegn for 2008, og særlig høsten, er den økte pågangen av arbeidstakere som opplever at de er blitt dårlig behandlet. Det gjelder særlig manglende utbetaling av lønn og feriepenger. Omgåelse av oppsigelsesvernet er også et problem. Vi opplever at pågangene på disse områdene har vokst med finanskrisen.⁷

⁷ Se intervju i Dagbladet med medarbeider i Juss-Buss, Gjermund Aasbrenn, om problemstillingen: <http://www.dagbladet.no/2009/02/16/nyheter/innenriks/arbeidsliv/arbeidsløshet/4880913/>

Nedenfor følger en typisk sak innenfor arbeidsrett:

Sakens bakgrunn

K hadde jobbet på samme arbeidsplass med de samme arbeidsoppgavene i litt under fire år, og hadde i løpet av disse årene vært ansatt midlertidig for ett år av gangen. Plutselig fikk K beskjed fra sin arbeidsgiver om at hun ikke ville få ny midlertidig ansettelse, og at hun således måtte gå på dagen ved utløpet av nåværende kontrakt. Arbeidsgiver hadde ingen spesiell begrunnelse for ikke å fornye kontrakten. K lurte på om hun ikke hadde krav på å jobbe i en oppsigelsestid.

Sakens rettslige side

Hovedregelen etter arbeidsmiljøloven (aml) § 14-9 er at arbeidstaker skal ansettes fast. Avtale om midlertidig ansettelse kan likevel inngås i visse tilfeller, blant annet når arbeidets karakter tilsier det og arbeidet atskiller seg fra det som ordinært utføres i virksomheten, jf. aml § 14-9 bokstav a.

Etter aml § 14-9 (5) fremgår det at arbeidstaker som har vært sammenhengende midlertidig ansatt i mer enn fire år etter bokstav a og b, skal anses som fast ansatt.

Hva ble gjort

Juss-Buss informerte K om reglene i aml § 14-9, og at vi syntes mye talte for at det her forelå en ugyldig midlertidig ansettelse. Det var ingenting ved arbeidets karakter som skulle tilsi et behov for midlertidig framfor fast ansettelse, og arbeidsforholdet hadde vart i nesten fire år. Konsekvensen av dette var at de alminnelige oppsigelsesreglene etter aml. kom til anvendelse, slik at K ville ha krav på en måneds oppsigelsestid. Juss-Buss oppfordret K til å ta opp dette med sin arbeidsgiver, og eventuelt ta kontakt med Juss-Buss igjen for bistand til å kreve forhandlingsmøte, dersom arbeidsgiver ikke ville gå med på å gi henne en måneds oppsigelsestid.

Rettspolitisk poeng

Juss-Buss erfarer ofte at arbeidstakere som klart oppfyller vilkårene for å få faste ansettelser, likevel kun har midlertidige arbeidsavtaler. Ved å ansette arbeidstakere midlertidig i stedet for fast, slipper arbeidsgivere lønnsutbetalinger i en oppsigelsestid. Saken illustrerer denne utbredte omgåelsen av stillingsvernet til arbeidstakere. I stedet for å gi K en fast ansettelse, fikk K nye midlertidige arbeidskontrakter hvert år. Det kan i dette tilfellet også tyde på at arbeidsgiver bevisst forsøkte å kvitte seg med K rett før hun hadde vært midlertidig ansatt i fire år, og hvorefter hun dermed ville hatt et automatisk krav på alminnelig oppsigelsestid. Det er også et poeng at svært mange arbeidstakere ikke er klar over de mange begrensningene i adgangen til midlertidige ansettelser, og dermed lider rettstap som følge av dette.

5.3. Fengselsrettsgruppa (FEG)

Fengselsgruppa har i tillegg til saker etter straffegjennomføringsloven, spesialisert seg i husleierett.

Fengselsgruppa behandlet 823 saker i 2008. Dette er en økning sammenliknet med 2007 (773 saker). Antallet fengselssaker har imidlertid gått noe ned (ca. 14 %), fra 353 saker i 2007 til 303 saker i 2008. Årsakene til dette er vi usikre på. Vi antar likevel at dette ikke er uttrykk for en trend, da vi opplevde større pågang gjennom høstsemesteret.

Økningen for FEG skyldes husleieretten. I 2008 var antallet husleiesaker 520, mot 420 i 2007. Dette er en økning på ca. 23 %. Det er verdt å merke seg at antallet husleiesaker har ligget relativt stabilt på mellom 400-500 saker de siste årene.

5.3.1 Fengselsrett

§12-soning, § 16-soning	11
Annet	45
Arbeid/utdanning	4
Benådning	7
Brev, besøk, telefon	15
Bøter	1
Dokumentinnsyn	7
Forvaring	2
Frigang	3
Helsetjenester	26
Løslatelser	61
Metadon/subotex	1
Overføringer	69
Permisjoner, fremstilling, straffavbrudd	34
Ransaker, kontroller, urinprøver	7
Reaksjoner	8
Sosialtjenesten	2
SUM	303

Kategorien "Annet" forekommer hyppig i tabellen. Det skyldes at innsatte ofte har svært sammensatte problemer, som gjør det vanskelig å rubrisere et spørsmål innenfor en spesifikk kategori. Dette understrekes også i Fafo sin undersøkelse om "Levekår blant innsatte" fra 2004. At ressursvake grupper har mange og komplekse rettsproblemer understrekes også i flere rettshjelpsundersøkelser (se blant annet Skaug/Graver: *Retts hjelp 2001* s. 46-47).

Ellers er det "Overføringer" som er den sakstypen som forekommer oftest i tabellen. Dette er blant annet spørsmål om overføringer mellom ulike soningsformer, dvs. fra fengsler med høyt sikkerhetsnivå til fengsler med lavt sikkerhetsnivå. Også saker om overføringer til fengsel med samme sikkerhetsnivå forekommer ofte. Grunnen til at innsatte ønsker hjelp med denne typen saker, er at de gjerne ønsker å komme nærmere familie og annet sosialt nettverk.

Denne kategorier omhandler også utlendinger som ønsker å sone straffen i hjemlandet. Juss-Buss opplever at særlig mange utlendinger har det vanskelig i

fengslene – de får svært sjelden permisjoner og fremstillinger, i tillegg til å bli nedprioritert for skoleplasser og lignende. Dette gjør at utlendinger soner tyngre enn sine norske medfanger.

Fengselsgruppa får også mange henvendelser om permisjoner/fremstillinger og prøveløslatelse, henholdsvis 34 og 61 saker. Mange innsatte opplever at kontaktbetjenten ikke gir den nødvendige hjelpen som kreves for å utarbeide slike søknader, og henvender seg derfor ofte til fengselsgruppa på Juss-Buss for å få hjelp.

Nedenfor følger en eksempelsak innenfor fengselsrett:

Sakens bakgrunn

K er en ung innsatt som sitter varetektsfengslet for et drap han har tilstått. Han er ikke norsk statsborger til tross for at han har tilbrakt størstedelen av sitt liv i Norge. Hans foreldre bor også i Norge, men snakker ikke norsk. K får ikke ringe til sine foreldre fra fengselet og snakke med dem på morsmålet. K er svært engstelig for fengslingssituasjonen og ønsker sin families støtte. Han har i løpet av fengslingen ikke kommet i kontakt med kontaktbetjent eller sosialkonsulent, til tross for gjentatte forsøk. K ønsker at noen skal veilede ham igjennom den tunge tiden han nå er inne i.

Hva ble gjort

Juss-Buss tok kontakt med fengselsledelsen for å undersøke hva som var årsaken til at K ikke fikk noen oppfølging fra fengselet. Forklaringen var at kontaktbetjenten til K var under opplæring, og derfor tilbrakte mye tid på skolen. Juss-Buss forklarte Ks situasjon, og at han hadde et sterkt behov for mer oppfølging enn han fikk.

Sakens utfall

Beskjeden fra Juss-Buss ble videreformidlet til fengselets sosialkonsulent, som tok kontakt med Juss-Buss. Sosialkonsulenten sørget da for at K fikk tildelt en ny kontaktbetjent som ville være mer tilstede. Sosialkonsulenten tok også selv initiativ til samtaler med K. K ble etter hvert mer fornøyd med oppfølgingen som ble gitt deretter.

Rettspolitisk poeng

Juss-Buss erfarer ofte at fanger uttrykker at de ikke får tilstrekkelig oppfølging fra sosialkonsulenter og kontaktbetjenter. I denne saken var K relativt ung i forhold til de øvrige innsatte i fengselet, og i en veldig vanskelig situasjon. Hans unge alder og omstendighetene i saken burde i seg selv være en oppfordring sterk nok til at fengselet på eget initiativ sørget for at K ble bedre fulgt opp, og at forholdene ble lagt bedre til rette for at K kunne pleie mer kontakt med familien.

5.3.2 Husleierett

Annet	57
Dekningsbolig	1
Depositum/garanti	51
Dyrehold	1
Fremleie	6
Heving	26
Inngåelse av leiekontrakt	25
Krav om misligholdbeføyelser	54
Leieøkning	42
Næringslokale	15
Opphør av leieavtale	48
Oppsigelse	75
Opptak i husstand	2
Overføring av leierett	3
Ro og orden	5
Tilbakehold av leie	18
Tilbakelevering av husrommet	24
Ulovlige pengeytelser	22
Utkastelse	21
Utleiers adgang til husrommet	3
Vedlikehold	21
SUM	520

FEG fikk 520 saker innenfor husleieretten i 2008. Det vanligste spørsmålet gjelder oppsigelse, hvor vi nesten har hatt en dobling i antall henvendelser siden 2007. Deretter følger krav om misligholdsbeføyelser og depositumsspørsmål. Vi ser ellers av oversikten at sakene er relativt jevnt fordelt innenfor de ulike kategoriene. Det kan for øvrig påpekes at disse ikke er gjensidig utelukkende, noe som nok er årsaken til den relative hyppigheten av "Annet" i tabellen.

Nedenfor følger et eksempel på en husleiesak:

Sakens bakgrunn

K var utenlandsk statsborger, og tok kontakt med Juss-Buss da han ikke fikk utbetalt depositumet etter et avsluttet leieforhold. Utleieren mente at K ikke hadde rengjort godt nok før utflytting. K stilte seg uforstående til dette, da han mente han hadde rengjort leiligheten på tilfredsstillende vis.

Hva ble gjort

Juss-Buss sendte brev til banken hvor Ks depositum stod, og ba om at pengene skulle utbetales. Banken ga da varsel til utleieren om at depositumet ville bli utbetalt til K i sin helhet hvis ikke utleieren gikk til søksmål innen en måned. Utleieren tok derfor ut klage for Husleietvistutvalget for Oslo og Akershus for å få saken rettslig prøvet. Juss-Buss innga skriftlig tilsvar på utleierens klage

Sakens utfall

Meklingsmøte ble holdt i Husleietvistutvalget, uten at partene ble enige. Saken gikk derfor til rettslig avgjørelse. K ble frikjent da Husleietvistutvalget ikke fant det bevist at det var grunnlag for utleierens erstatningskrav.

Rettspolitisk poeng

Leietakere er som regel den svakere part i husleieforhold, og er sjelden godt kjent med sine rettigheter etter husleieloven. Når K i tillegg er utenlandsk, er det vanskelig å vite hvordan husleieloven fungerer. I slike tilfeller vil det derfor være nødvendig å representere klienten overfor motpart, for å sørge for at alle relevante juridiske momenter blir tilstrekkelig opplyst i saken.

5.4. Innvandringsrettsgruppa (INNVA)

Innvandringsgruppa er den eneste gruppa på Juss-Buss som jobber med kun ett rettsområde. Utlendingsrett er også vårt største saksområde. I 2008 behandlet Innvandringsgruppa 767 saker. Det er en økning på 13 saker fra i fjor.

5.4.1. Innvandringsrett:

Annet	39
Arbeidstillatelse	77
Asyl	65
Bortvisning	1
Bosettingstillatelse	20
Oppholdstillatelse pga vold	2
Reisedokument: hjemlandets pass	17
Statsborgerskap	76
Studentopphold	15
Turistvisning	24
Uretturnerbare	3
Utvvisning	95
EØS	4
Familiegjenforening	329
SUM	767

Innvandringsgruppa jobbet mest med saker om familiegjenforening, hvor vi mottak 329 saker i 2008. Det er verdt å merke seg at pågangen på dette området har vært jevnt stor over mange år. Familiegjenforeningssakene er ulikartede, men mange er tidkrevende sett hen til andre sakstyper på Juss-Buss. En god del av disse sakene krever også at vi går inn som partsrepresentanter i forhold til utlendingsmyndighetene. Sakene kan være vanskelige, fordi søkeren ofte befinner seg i land hvor infrastrukturen er svak. Kommunikasjonen til Norge blir vanskelig og mulighetene for å fremskaffe tilstrekkelig dokumentasjon er små. På grunn av språk- og kulturforskjeller har ofte utlendinger i større grad enn nordmenn vanskelig for selv å ivareta sine partsrettigheter - behovet for rettshjelp er dermed større. Når det gjelder tidsaspektet ved sakene, kan det ta svært lang tid fra klientene kontakter oss, til saken har fått et endelig utfall gjennom toinstansbehandling hos utlendingsmyndighetene (opptil flere år).

Nedenfor følger en eksempelsak om familiegjenforening.

Sakens bakgrunn

Ks mann hadde søkt familiegjenforening med henne, men fått avslag av Utlendingsdirektoratets (UDI). Paret ønsket at Juss-Buss skulle vurdere saken.

UDIs begrunnelse for avslaget var påstand om at ekteskapet var inngått pro-forma, altså kun for at mannen skulle oppnå arbeidstillatelse i Norge, uten at det var realitet i ekteskapet. Det ble hovedsaklig vist til at ektemannen var betydelig yngre enn K, og at dette ikke var vanlig i søkers hjemlands kultur. Det ble videre begrunnet med at de ble kjent med hverandre via Internett, at de svarte tvetydig på noen av spørsmålene i intervjuet, og at giftet seg første gang de traff hverandre, i mannens hjemland.

Ks versjon av intervjuet var først og fremst at hun var under behandling for et alvorlig sykdomstilfelle. Hun var betydelig medisineret på grunn av smerter under intervjuet, og hadde en klart redusert allmenntilstand. K informerte UDI om hennes spesifikke tilstand, men dette ble verken bemerket eller vektlagt av UDI. Tvetydighetene det var blitt vist til i avslaget var blant annet at Ks mann oppgav at han snakket engelsk sammen med ektefellen, mens K svarte at de snakket engelsk sammen, med innspill av et nordisk språk og fransk. K hadde her ment at de fylte inn "tomrommene" i setningene med sine respektive språk der de ikke hadde vokabular til å uttrykke det de ønsket på engelsk. Paret møttes på Internett fordi de hadde blitt introdusert av Ks venninne, som var gift med søkers bror. K hadde jevnlig kontakt med søker over lengre tid før hun reiste til hans hjemland for å treffe ham. De hadde i forkant av møtet snakket om ekteskap for å kunne sikre et mer stabilt samliv, men at de ville vurdere dette når de møttes. Paret oppfylte ellers underholds kravet og K disponerte bolig paret skulle bo sammen i.

Sakens rettslige side

Utenlandsk ektefelle har rett til familiegjenforening med herboende nordisk ektefelle etter utlendingsforskriften (uf.) § 23 bokstav a, jf. uf. § 22 første ledd.

Ifølge instruks fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet (AID), AI-2006-008 skal man avslå familiegjenforening i saker der ekteskap antas å ha blitt inngått pro forma, og det opplistes ulike kriterier som skal vektlegges i vurderingen. Blant annet vises det til hvor lenge partene har kjent hverandre, hvor mye og hvilken kontakt de har hatt, om historiene deres samsvarer, om ekteskapet bærer preg av tvang eller utnyttelse, aldersforskjell, med mer. Ifølge instruksjonen er denne listen ikke uttømmende, og det fremkommer at det må foretas en bred vurdering i saker hvor det er spørsmål om pro forma.

Hva ble gjort

Det viste seg at klagefristen var gått ut ca tre måneder før K oppsøkte Juss-Buss, men K hadde imidlertid selv skrevet en rettidig klage til UDI på vegne av sin mann. Ettersom paret var ressurssterke og høyt utdannede rådet Juss-Buss dem til å skrive et tillegg til klagen. Tillegget burde inneholde en nøye forklaring av påstandene UDI la til grunn for avslaget, samt bilder som kan dokumentere parets bryllup og turer de har vært på sammen. Saken ligger i skrivende stund hos Utlendingsnemnda (UNE) til klagebehandling.

Rettspolitisk poeng

Innvandringsgruppa på Juss-Buss har sett flere eksempler på at saker med lignende utgangspunkt som denne, blir gjenstand for såkalte "standardavslag". Vi ser at særlig saker der søker er yngre menn som ønsker familiegjening med sin eldre herboende kone, blir forskjellbehandlet fra andre saker der for eksempel kona er søker og yngre enn sin herboende ektemann. I tillegg er det tydelig at enkelte land stikker seg ut som mer "utsatt" for pro forma-avslag enn andre, for eksempel Marokko og Algerie. Det er etter vårt syn et krav – i henhold til god forvaltningsskikk – at utlendingsmyndighetene utøver en konkret og individuell skjønnsutøvelse, særlig i saker av slik karakter som den overnevnte. Vi mener det er behov for en mer individualisert saksbehandling enn den som foretas i slike saker i dag.

Den nest største kategorien er saker om utvisning. Vi får særlig mange utvisningssaker av straffedømte siden disse ikke omfattes av lov om fri rettshjelp. Klienter som henvender seg til oss med spørsmål om asyl blir henvist til Norsk Organisasjon for asylsøkere (NOAS).

Nedenfor følger et eksempel på en utvisningssak:

Sakens bakgrunn

K er en mann fra Midtøsten. Han hadde hatt opphold på humanitært grunnlag, og opparbeidet seg bosettingstillatelse i Norge. K har flere norske barn med tidligere ektefelle, som har et nært forhold til faren. Han anses å være en svært viktig del av barnas liv.

K ble dømt til flere års fengselsstraff for et alvorlig forhold, og fikk et varig utvisningsvedtak fra UDI.

Sakens rettslige side

Utlending med bosettingstillatelse kan utvises med hjemmel i utlendingsloven (ul.) § 30 andre ledd når han har sonet straff for forhold som etter norsk lov kan føre til fengselstraff i to år eller mer, og dette skjedde for mindre enn ett år siden her i Norge. Ifølge bestemmelsens tredje ledd skal et slikt vedtak ikke fattes dersom det vil være et uforholdsmessig tiltak overfor utlendingen selv eller de nærmeste familiemedlemmene. Barnekonvensjonen (BK) art. 3 (1) angir at hensynet til barnets beste skal være et grunnleggende hensyn i alle saker som berører barn.

Hva ble gjort

Juss-Buss påklaget utvisningsvedtaket med påstand om at vedtaket vil være uforholdsmessig, med tanke på hva som vil være til det beste for Ks barn. Særlig Ks eldste sønn hadde vist en klar atferdsendring da K måtte i fengsel, og videre i sammenheng med utvisningsvedtaket. Utvilsomt var det at deres far var en viktig person i livet deres, og at et utvisningsvedtak vil ramme dem veldig hardt. Uttalelser fra barnevernet bekreftet det samme. Saken er nå under klagebehandling hos UNE.

Rettspolitisk poeng

Juss-Buss har sett flere utvisningsvedtak hvor hensynet til hva som er best for den utvistes barn ikke blir tillagt tilstrekkelig vekt. Der den som vurderes utvist spiller en betydelig rolle i sitt/sine barns liv, er det verken i tråd med rettspraksis eller BK å

vedta varig utvisning av en utlending. Juss-Buss mener barnets beste bør tillegges betydeligere vekt i utvisningssaker, selv der utlendingen er straffedømt for grove forhold.

5.5. Gjelds- og familierettsgruppa (GOF)

GOF behandlet 1115 saker i 2008, mot 899 saker i 2007 – en økning på nesten en fjerdedel- Økningen skyldes både at vi tok inn familierett som nytt saksområde i 2007, og at området deretter har økt, og at 2008 har vært et år hvor flere har kontaktet oss vedrørende gjeldsproblemer enn tidligere.

5.5.1. Familierett

Andre spørsmål om samboerforhold	17
Annet	12
Barnefordelig	125
Barnevern	23
Bidrag	37
Ektepakt	27
Ekteskap	28
Samboerkontrakt	23
Farskap	12
Foreldreansvar	17
Oppløsning av samboerforhold	74
Samværsrett og reisekostnader	24
Skifteoppgjør	171
Skilsmisse	52
SUM	642

De fleste sakene som GOF mottar innen familieretten omhandler oppløsningen av samboerforhold og skilsmisse, skifteoppgjør og barnefordeling. Slike spørsmål er av stor velferdsmessig betydning for de involverte parter, og det er ikke alltid lett å definere hvilken part som kan kategoriseres som "den svake". Vi er derfor svært tilbakeholdene med å gå inn som partsrepresentanter i slike saker, og forsøker så langt som mulig å oppfordre partene til å komme til løsninger i minnelighet. Særlig er dette viktig i saker hvor barn er involvert, fordi vanskelige skilsmisseoppgjør kan få negative konsekvenser for barna.

Nedenfor følger en eksempelsak fra familieretten

K var en kvinne som kontaktet Juss-Buss etter opphøret av et 20 år langt samboerskap. Underveis i samboerskapet hadde K og ekssamboeren delt utgifter og husarbeid. Men Ks ekssamboeren hadde eid huset de bodde i. K hadde likevel brukt store beløp, blant annet arv og lønnsinntekter, på oppussing av huset. Ved samboerskapets slutt krevde ekssamboeren at K flyttet ut, uten noen form for kompensasjon. K sto derfor uten noen midler, og ringte Juss-Buss for å forhøre seg om sine rettigheter.

Juss-Buss vurderte at retten til såkalt vederlagskrav forelå. Vi informerte derfor K om dette på telefon og ved skriftlig informasjon. Vi ga K generell informasjon om vederlagsreglene og brukte disse på Ks tilfelle. K fikk beskjed om at hun kunne ringe oss tilbake dersom det ble problemer. K ringte ikke tilbake.

Det finnes ingen lovfestede regler om samboerskap, og det er mange som ikke aner hva slags rettigheter de har på dette området. Mange samboerskap ender med en vinnende og en tapende part. Denne saken viser at rådgivning i enkeltsaker medfører at klienter får informasjon om sine rettigheter. Slik kan de prøve å få til en minnelig løsning med den andre parten.

5.5.2. Gjeldsrett

Andre bestridelser av krav	114
Annet	12
Foreldelse	16
Forhandlinger med kreditor	101
Gjeldsordning	68
Lånekassen	28
Tvangsinndrivelse	81
Utenomrettslig inndrivelse	53
SUM	473

Juss-Buss mottok 473 gjeldssaker i 2008. Det er en økning på ca. 25 % fra 2007 (350 saker). De to største kategoriene er bestridelser av krav og forhandlinger med kreditor. Vi mottar også mange henvendelser om gjeldsordning og tvangsinndrivelse. Det er verdt å bemerke at vi selvfølgelig kun bistår skyldneren i gjeldssaker, og at disse sakene ofte er av stor betydning for dem det gjelder. Det er avgjørende, også for mange andre rettslige spørsmål, at mennesker får mulighet til å ta kontroll over sin egen økonomi. Vår erfaring er at retts hjelp ofte er nødvendig for å få til dette. For øvrig er en god del av klientene som kommer til oss med gjeldsspørsmål fengselsinnsatte.

Her følger et eksempel på en gjeldssak:

K kom til Juss-Buss fordi han hadde en samlet gjeldsbyrde på rundt to millioner. K hadde ingen mulighet til å betale ned på gjelden sin. Juss-Buss vurderte at vilkårene for gjeldsordning var oppfylt. Vi skrev derfor et forslag til gjeldsordning, som ble sendt til alle hans kreditorer. Få eller ingen av kreditorerne svarte, og ingen godtok gjeldsordning. K måtte derfor ta med kopi av forslaget til namsmannen.

K fikk innvilget gjeldsordning gjennom namsmannen. Sakens utfall medførte derfor at K får en mulighet til å få kontroll over sin økonomi. Saken viser at gjeldsordning gjennom namsmannen ofte er den eneste løsningen for at mennesker med alvorlige gjeldsproblemer skal få kontroll over sin økonomi. Det egne forsøket er vanskelig for mange, og fører sjelden frem.

6. Rettspolitikk

6.1. Rettspolitisk gruppe

Rettspolitiskgruppe (R) jobber med å koordinere det rettspolitiske arbeidet på Juss-Buss. I R sitter daglig leder i tillegg til en representant fra hver av faggruppene. I tillegg til å koordinere og fatte avgjørelser knyttet til de rettspolitiske prosjektene på Juss-Buss, arrangerer R blant annet et internt rettspolitikkseminar hvert semester og inviterer eksterne foredragsholdere på fredagspils.

6.1.1. "Fredagspils" i 2008

Vår:

- Tone Sverdrup, om samboeres rettsstilling
- Jostein Hågan fra Blå Kors, om klientkommunikasjon
- Intern fredagspils om landinformasjon i utlendingssaker
- Sven Ole Fagernæs om utviklingen i nordområdene.
- Arild Humlen om leiren på Trandum
- Fredagspils avholdt av Kina-gruppen om rettshjelpsspørsmål i Kina.

Høst:

- Wayback, om fangers utfordringer ved løslatelse
- Nils Christie, samtale om ulike aktuelle kriminologiske spørsmål for Juss-Buss
- Sivilombudsmann Arne Fliflet, om rettshjelperen og forvaltningen: Medspiller eller motspiller?
- Helse- og sosialombudet og Eldreombudet i Oslo, redegjørelse for virksomhet og samtale om samarbeid.
- Hans Petter Graver, om moralske aspekter rundt gjeldsordning

6.1.2. Rettspolitisk seminar

Rettspolitisk seminar arrangeres to ganger i året. Seminaret bruker vi først og fremst til å øke oppmerksomheten rundt rettspolitisk arbeid på Juss-Buss, i tillegg til å gi viktig input til medarbeidere i det videre arbeidet med rettspolitikk. Vi inviterer kjente og erfarne politikere, fagfolk og andre som kan gi oss opplæring i rettspolitisk virksomhet. Seminaret er svært nyttig for det rettspolitiske arbeidet på Juss-Buss, og ikke minst svært positivt for det sosiale miljøet blant medarbeiderne.

Seminaret går over to til tre dager og blir holdt på Tømte gård i Hurdal. På seminaret deltar alle fulltidsmedarbeidere på Juss-Buss. Nedenfor følger en kort oversikt over programmet på seminarene i 2008:

Vårsemesteret hadde vi den første dagen et foredrag og diskusjon med Professor Thomas Mathisen om farer ved rettsliggjøring. Andre bolken bestod av besøk fra selskapet Human Factors, som foretok en uformell personlighetstesting av

medarbeidere på Juss-Buss. Dag to fikk vi besøk av advokat Helge Hjorth, som foreleste om klientbehandling. Den siste tiden brukte vi på et internt grupparbeid.

Høstsemesteret hadde vi besøk av stud.jur. Sofie Hippe. Hun holdt foredrag om rettshjelp. I tillegg fikk vi besøk av forsker Jan Olav Henriksen, som snakket til oss om etikk, med særlig fokus på en teori om nærhet og distanse. Til slutt på programmet kom Jan RinoAustdal fra Advokatforeningen om yrkesetikk

6.2. Rettspolitikk på tvers av gruppene

6.2.1 Rettshjelpsgruppen (REG)

Gjennom hele året arbeidet vi særlig med den kommende stortingsmeldingen om rettshjelp. Meldingen skal etter planen legges frem våren 2009. Sentralt i arbeidet står spørsmålet om offentlige rettshjelpskontorer, rettshjelpslovens økonomiske grenser og hvilke saksområder som bør omfattes av ordningen.

Arbeidet til REG tok form av samarbeid med andre organisasjoner på feltet, heriblant Advokatforeningen og de andre studentdrevne rettshjelpstiltakene. Videre gikk representanter fra REG i ulike møter med justispolitikere på Stortinget og også med departementet. Juss-Buss' erfaringer og synspunkter på spørsmål som behandles i meldingsarbeidet ble lagt frem.

Representanter fra REG stilte også opp i media og på debatter i forbindelse med overordnede rettshjelpsspørsmål. Eksempelvis satt daglig leder i panelet på to debatter om rettshjelp (Årskonferansen til Norges Juristforbund og høstseminaret til Rettspolitisk forening).

På høsten arbeidet vi også mye med budsjettforslaget til byrådet i Oslo. Det ønsket å legge ned Kontoret for fri rettshjelp, samt kutte i bevilgningene til JURK, Gatejuristen og Juss-Buss. Juss-Buss mente at nedleggelsen og kuttene var så alvorlige at de i stor grad ville ramme byens mest ressursvake grupper. Vi så det derfor som en sentral oppgave å bidra til at budsjettforslaget ikke fikk gjennomslag i bystyret. Sammen med flere andre aktører, bl.a. Norges Juristforbund, lykket vi til slutt med å overbevise flertallet i bystyret om at rettshjelpstilbudet i Oslo måtte opprettholdes.

6.2.3 Zambia-prosjektet

Juss-Buss og SAIH har de senere årene samarbeidet med å bistå et rettshjelpstiltak i Zambia for HIV- og Aidssyke (ZARAN). Representanter fra Juss-Buss har besøkt ZARAN fire ganger, og representanter fra ZARAN har vært en gang i Norge. På grunn av utskiftinger i staben hos ZARAN, ble det ikke arrangert utvekslingsturer i 2007. For å gjenopprette kontakten og videreføre samarbeidet, dro tre representanter fra Juss-Buss til Zambia i slutten av november 2008. Juss-Buss og ZARAN utvekslet erfaringer fra rettspolitikk og saksbehandling, og ble enige om en ettårsplan for det videre samarbeidet.

6.2.4. Kinagrupper

Siden 2005 har Juss-Buss samarbeidet med Senter for Menneskerettigheter og professor Jon T. Johnsen om et rettshjelpsprosjekt i Kina. Det er med årene etablert god kontakt og dialog med kinesiske rettshjelpstiltak, særlig med rettshjelpstiltakene på Peking University (BEIDA). Det gjennomføres en årlig studietur til Beijing, og et årlig besøk fra kinesisk hold til Oslo. Fokuset for 2008 lå særlig på sammenlikning av sakstyper hos de enkelte tiltakene. Kinagruppens aktiviteter er fullfinansiert med ekstern støtte fra hovedsakelig Senter for Menneskerettigheter. Prosjektets kostnader belastes således verken Juss-Buss eller de midler som er tildelt oss gjennom driftsstøtte. Det er skrevet en detaljert rapport om Kina-gruppens arbeid i 2008. Denne kan fås ved henvendelse til Juss-Buss.

6.2.5. Krigsbarngrupper

Etter henvendelse fra organisasjonen Lebensborn høsten 2007, som lenge har arbeidet med krigsbarnproblematikken, ble prosjektet med Krigsbarngrupper startet opp våren 2008. Lebensborn etterspurte juridisk bistand i konkrete saker om søknad på billighetserstatning, samt generell fokus på problemer i forbindelse med erstatningsordningen.

Gruppen ble raskt etablert som en ad hoc-gruppe med fem medlemmer i form av daglig leder, en nedtrapper, to faddere og en fersking. I løpet av året ble flere av medlemmene skiftet ut, og til sammen har åtte ansatte deltatt på prosjektet. Arbeidet har først og fremst bestått i å etablere kunnskap om krigsbarn og billighetserstatningsordningen som er etablert av Stortinget, og om å gi vår bistand til klienter som søkte om billighetserstatning som følge av at de er krigsbarn i perioden fra 1941 til 1945, eller barnehjemsbarn til enhver tid.

Juss-Buss har erfaring med billighetserstatning for tatere, sigøynere og generelt tapt skolegang, i form av å ha representert søkere ved tidligere anledninger. Vi hadde imidlertid ingen erfaring med krigsbarn. Det foreligger en del forskningsmateriale og retningslinjer fra Stortinget i form av en Stortingsmelding. Vi har i hovedsak benyttet oss av forskningsmaterialet av Lars Borgersrud "Staten og Krigsbarna" 2004, artikkel skrevet av forsker på området, Eva Simonsen, samt Stortingsmelding nr. 44 (2003-2004) som bakgrunnsmateriale og rettskilde. Videre har vi gjennomgått dommen fra EMD 12. juli 2007 der krigsbarna tapte saken om økonomisk erstatning mot den norske staten.

Gjennom Lebensborn kom vi først i kontakt med krigsbarn som fant søkandsprosessen overfor Justissekretariatene vanskelig. Det var en stor belastning å forholde seg til saksbehandlingen, i tillegg til at flere av krigsbarna oppfattet å ha blitt krevd for mer bevis enn det som var intensjonen med ordningen. Juss-Buss representere enkelte av krigsbarna i prosessen. Justissekretariatene behandler alle søkander om billighetserstatning og innstiller forslag om hvorvidt en person får erstatning og en eventuell sum, til Billighetserstatningsutvalget som fatter endelig vedtak. I prosessen møtte vi på flere problemstillinger. Blant annet mener vi at saksbehandlingen hos Justissekretariatene ikke var tilfredsstillende. Det er flere tilfeller hvor vi mener at saksbehandlere utviser dårlig forvaltningsskikk og sviktende veiledning. Vi mener også at det ble stilt for strenge krav til bevis.

På bakgrunn av det ovenfor nevnte, og et ønske fra Lebensborn, utformet vi en klage til Sivilombudsmannen hvor vi la frem de forholdende med saksbehandlingen knyttet til ordningen som vi mente var kritikkverdig. Lebensborn sendte inn en støtteerklæring til klagen, og det samme gjorde også foreningen Rettferd for Taperne og forsker Knut Papendorf. I klagen ba vi Sivilombudsmannen undersøke hvorvidt Justissekretariatene oppfyller sin plikt til å utøve god forvaltningsskikk og hvorvidt veiledningsplikten overholdes i sakene til krigsbarna. I skrivende stund er klagen ikke behandlet av Sivilombudsmannen.

Krigsbarnaprojektet skiller seg fra andre prosjekter på Juss-Buss. Representanter fra flere ulike faggrupper ble samlet for å arbeide med et felles rettsområde; billighetserstatning. Gruppen samlet erfaringer gjennom å arbeide med enkeltsaker, og brukte disse i flere forsøk på å bedre gruppens rettsstilstand. Mediautspill ble også brukt som taktikk, og det er planlagt flere juridiske artikler på bakgrunn av prosjektet. Prosjektet har etter vår mening både vært nyttig fordi behandlingen krigsbarna har vært utsatt for fra norske myndigheter etter krigen, tilsier at det er ekstra viktig å påse at forvaltningen i dag behandler dem i tråd med god forvaltningsskikk. For å påse dette, oppfattet vi at det var et stort behov for rettslig bistand blant krigsbarna. Videre er prosjektet interessant som modell for senere arbeid på Juss-Buss, fordi det tilførte oss unik erfaring med å samle innsikt og erfaringer fra flere hold på Juss-Buss for sammen å yte rettshjelp og rettspolitisk arbeid på vegne av en gruppe. Til slutt skal det selvfølgelig ikke utelattes at vi oppfatter det som viktig at flere av krigsbarna fikk gjennomslag for sine billighetserstatningskrav som følge av vår bistand.

6.2.6. Fellesseminaret 2008

Hvert år arrangeres et felles seminar for samtlige rettshjelpstiltak i Norge: Juss-Buss, JURK, Jushjelpa Midt-Norge, Jusshjelpa Nord-Norge og Jussformidlingen i Bergen. Målet med seminaret er å gi tiltakene en mulighet til erfaringsutveksling og økt faglig innsikt. I tillegg er seminaret en fin anledning til å møte likesinnede jusstudenter og byr på en gylden anledning til å diskutere faglige og rettspolitiske problemstillinger i en mer uformell setting.

I 2008 var JURK arrangør av seminaret, som fant sted på Dr. Holms hotell på Geilo. Fokuset for seminaret var diskriminering, og det ble gjennomført foredrag, debatter og diskusjoner om temaet på en vellykket måte. Rapport fra seminaret kan bestilles ved henvendelse til JURK.

6.2.7 Oppsøkende gruppe

I september 2007 ble det fattet et enstemmig vedtak i Plenum om å opprette en gruppe som skulle drive og koordinere den oppsøkende virksomheten på Juss-Buss. Juss-Buss har alltid i stor grad drevet oppsøkende virksomhet. Blant annet har vi hatt faste saksmottak i fengsler gjennom en årrekke, saksmottak og informasjonsmøter på voksenopplæringer for nyankommende innvandrere og flyktninger, og vi har et tilbud til studenter på Universitetet. Alle disse tilbudene ble videreført i 2008, i tillegg til at vi utvidet tilbudet. Etter vår oppfatning er oppsøkende virksomhet den mest effektive måten å møte ressursvake klienter med et udekket rettshjelpsbehov på. Bakgrunnen for å lage en egen oppsøkende gruppe var derfor et ønske om å

bedre koordineringen av den oppsøkende virksomheten, samt utvide den i langt større grad enn de tidligere årene.

I startfasen var utvidelsen av den opåskende virksomheten knyttet til det såkalte "Eikamiljøet". Dette prosjektet ble imidlertid bestemt avsluttet, da vi anså Gatejuristen for å være best egnet til å tilby rettshjelp til denne gruppa (personer med rusproblemer). I 2007/2008 gjennomførte vi også saksmottak på Blåkors kontaktsenter. Vi fikk imidlertid inn svært få saker, og når vi først mottok en henvendelse, så var det ofte meget vanskelig å opprettholde kontakt med klienten. Dette prosjektet ble derfor også nedlagt i løpet av året.

Oppsøkende gruppe har imidlertid bestått. Tre nye prosjekter ble igangsatt i løpet av året. Det første prosjekt bestod av saksmottak på selvhjelpens hus i Oslo ("Fattighuset"), annenhver uke. Under disse saksmottakene fikk vi inn rundt 3-7 saker hver gang. Sakene faller i hovedsak innenfor Juss-Buss sitt arbeidsfelt, og vi møter grupper som normalt sett kvier seg for å oppsøke rettshjelpere på egenhånd. Prosjektet anses relativt vellykket sett fra vår side, og blir videreført i 2009.

Videre har vi satt i gang et prosjekt der vi har oppsøkende saksmottak i bydeler utenfor Oslo sentrum. Hensikten med disse saksmottakene er å nå klienter som ellers ikke ville oppsøkt våre lokaler. Våren 2008 hadde vi ett saksmottak på Mortensrud skole, og høsten 2008 hadde vi tre saksmottak på henholdsvis Furuset, Stovner og Manglerud. I løpet av høstesemesteret fikk vi inn om lag 30 saker under disse saksmottakene. Vi har også fått tilbakemelding om at flere klienter har kontaktet oss per telefon på bakgrunn av den publisitet saksmottakene medførte.

Til sist har vi opprettet kontakt med flere distriktpsikiatriske institusjoner (DPS'er) med tanke på å kunne nå ut til deres brukere, ved å holde informasjonsmøter om Juss-Buss og eventuelt også avholde saksmottak på institusjonen. Vi har fått positiv tilbakemelding fra Vindern DPS, Grorud DPS, samt PIO – ressurscenter for psykisk helse. I de kommende året vil vi derfor forsøke å gjennomføre dette.

6.2.8 Klassekampengruppa

Siden januar 2007 har Juss-Buss hatt en fast ukentlig spalte i avisa Klassekampen. Spalten heter "Rett på sak", og står på trykk hver tirsdag. Spalten fungerer som talerør for Juss-Buss i en del rettspolitiske spørsmål. Fire medarbeidere er til en hver tid tilknyttet spalten, og det skrives artikler om rettspolitiske spørsmål som er relevant for arbeidet på Juss-Buss. Spalten er viktig både fordi den muliggjør at Juss-Buss kan sette fokus på viktig problemstillinger i media, og fordi den synliggjør Juss-Buss overfor potensielle klienter og samarbeidspartnere.

6.3. Rettspolitikk i gruppene

Store deler av det rettspolitiske arbeidet tar utgangspunkt i erfaringer fra saksbehandlingen i hver enkelt saksbehandlingsgruppe. Dette er naturlig da det er problemstillingene på disse rettsområdene medarbeiderne blir mest fortrolige med. Ut fra strukturelle svakheter og uheldig praksis som avdekkes, tar det rettspolitiske arbeidet form. Nedenfor blir hovedtrekkene i arbeidsgruppenes rettspolitiske arbeid i 2008 presentert.

6.3.1. Rettspolitisk aktivitet på SAG året 2008

6.3.1.1. Informasjon om gjeldende rett:

Følgende brosjyrer har blitt revidert:

- - Krav på lønn og feriepenger
- - Arbeidsavtalen og miljøet på arbeidsplassen
- - Ferie og permisjon
- - Rettigheter ved graviditet og fødsel

6.3.1.2. Forsøk på å endre rettstilstanden:

Høringsuttalelser:

1. Vedrørende forslag om å innføre "arbeidsavklaringspenger"

Juss-Buss ved SAG leverte i mars en høringsuttalelse vedrørende forslag om å erstatte dagens ytelser rehabiliteringspenger, attføringspenger og tidsbegrenset uførestønad med en ny ytelse, arbeidsavklaringspenger.

Juss-Buss var i uttalelsen positive til intensjonen om å forenkle dagens regelverk, men hadde flere kritiske merknader. Mange av disse var begrunnet i en frykt for dårligere rettsikkerhet for de som er avhengig av trygdeytelser, ettersom forslaget inneholdt en rekke utvidelser av forvaltningens kontrollhemler, henvisninger til skjønn istedenfor klare rettigheter, samt innskrenkninger i klageadgangen.

2. Kjønn og lønn – forslag til tiltak for likelønn mellom kvinner og menn

Juss-Buss ved SAG leverte i september en høringsuttalelse vedrørende seks ulike forslag til tiltak for å oppnå likelønn mellom kvinner og menn. Juss-Buss stilte seg i det store og hele bak likelønnskommisjonens forslag, som blant annet gikk ut på å styrke aktivitetsplikten i likestillingsloven, foreta et lønnsloft for kvinnedominerte yrker i offentlig sektor og innføre likere deling av foreldrepermisjon.

3. Forslag til endringer i arbeidsmiljøloven

SAG har i løpet av høsten forberedt kommentarer til Arbeids- og inkluderingsdepartementets forslag til endringer i arbeidsmiljøloven. Høringsuttalelsen skal ferdigstilles og leveres innen januar 2009.

Oppsøkende arbeid:

SAG har gjennom flere semestre hatt tradisjon for å oppsøke sosialkontorer for både å formidle informasjon om Juss-Buss og å undersøke rutiner for mottak av klienter og forholdene ellers. Denne våren ble det besøkt tre NAV-kontorer i Oslo, samt det nyopprettede servicekontoret for arbeidsinnvandrere. I tråd med tidligere erfaringer var det store variasjoner de ulike kontorene imellom, hva gjelder standard på lokalene og klientpågang.

Høsten 2008 har SAG medvirket på et såkalt "brukermøte" i bydel Bjerke. Formålet med slike møter er å samle både brukere av NAV-kontorene, saksbehandlere og

representanter for andre relevante institusjoner til en felles dialog og erfaringsutveksling, med den hensikt å bedre samarbeidet blant de ulike aktørene.

Prosjekt vedrørende utforming og praktisering av veiledende satser for sosialstønad:
SAG har i 2008 fortsatt samarbeidet med Foreningen Fattignorge og Fagforbundet vedrørende praksis rundt veiledende satser for økonomisk stønad til livsopphold etter sosialtjenesteloven. Sivilombudsmannen kom med en uttalelse våren 2008, og Foreningen Fattignorge publiserte en undersøkelse om dagens sosialhjelp som ble overlevert til AID.

Vi har vært i møte med Fagforbundet vedrørende planene videre i dette prosjektet. Oppgaven til Juss-Buss er å finne en klient som vi kan saksøke den aktuelle kommunen på vegne av. Våren 2008 arbeidet Juss-Buss med å finne rettskilder som kan være aktuelle å bruke i utformingen av en eventuell stevning. I mai deltok Juss-Buss på et fattigdomsseminar i Ålesund i regi av Foreningen Fattignorge, hvor vi også besøkte lokalene til Fattignorge. Målet med turen var å lese gjennom klientdokumentene som Fattignorge har i sine lokaler, for å se om vi kunne finne noen potensielle klienter. Turen var vellykket og vi tok med oss papirene til fire klienter hjem. Det videre arbeidet høsten 2008 har bestått i å lese gjennom dokumentene og kartlegge klientenes sosialstønadshistorie. Det er også planer om å kontakte Fellesorganisasjonen og fylkesmennene om mulig samarbeid om å finne en klient. SAG har hatt en god dialog med Fagforbundet, og har fått tett oppfølging rundt videreføring av prosjektet. SAG var også representert på en Fattigdomskonferanse i regi av Fagforbundet i oktober.

Regjeringen varslet i april at de vil iverksette tilsyn med sosialhjelpsordningen høsten 2008. Dette har i skrivende stund ikke skjedd, og er noe SAG vil ta tak i fremover.

Artikler/media:

SAG har skrevet i Stud Jur. om arbeidsgivers rett til innsyn i ansattes e-post, og om arbeidsgivers adgang til bruk av midlertidig ansettelse. SAG har også vært representert i gruppen på Juss-Buss som ukentlig skriver i Klassekampen, og har der kommet med rettspolitiske synspunkter særlig vedrørende sosial- og trygderett.

Høsten 2008 kom det frem at ansatte i 7-eleven og Deli de Luca ikke mottar rettmessig overtidsbetaling. I denne forbindelse sendte Juss-Buss ved SAG ut en pressemelding, hvor vi vedkjente problemstillingen og oppfordret de ansatte til å ta kontakt med Juss-Buss for hjelp til inndrivelse av overtidskrav.

Foredrag:

I april arrangerte Juss-Buss ved SAG foredrag med advokat Helge Hjort på Frokostkjelleren. Temaet var "Velferdsretten – reell rettssikkerhet for borgerne?". Vi ønsket med dette foredraget å rette fokus mot at mange av de velferdsrettslige reglene som er ment å ivareta rettighetene til de mest ressursvake, ikke alltid fungerer etter sin hensikt. I oktober arrangerte Juss-Buss ved SAG et nytt foredrag på Frokostkjelleren. Foredragsholdere var Erlend Haaskjold og Endre Refsdal og temaet var "Klage og omgjøring i forvaltningen". Haaskjold redegjorde først for de generelle reglene om klage og omgjøring i forvaltningen, mens temaet ble utdypet av

Refsdal med hovedvekt på praksis fra NAV. Begge foredragene ble gjennomført med strålende oppmøte.

6.3.2. Rettspolitisk aktivitet på GOF året 2008

Informasjon om gjeldende rett

GOF har revidert den allerede eksisterende samboerkontrakten til Juss-Buss og oppdatert denne i forhold til sentrale endringer i regelverket.

Vi har dessuten utarbeidet standard skriftlig informasjon om skiftereglene i ekteskapsloven, barnefordeling og pengeinnkreving. Dette for å sikre at vi kan bruke mer tid på å anvende rettsreglene på klientens tilfelle. Det har også blitt utarbeidet en brosjyre om de økonomiske forholdene under og etter ekteskap, som skal trykkes våren 2009.

Vi har videre arbeidet med en kort skriftlig informasjon om saksbehandlingsreglene i barnevernet og mulighetene for fri retts hjelp. Denne planlegger vi å ferdigstille rett etter nyttår.

Studietur til Stockholm

GOF reiste på en ukes studietur til Stockholm. Bakgrunnen for besøket var både å oppdatere den kunnskapen vi fikk gjennom studieturen i 2005, samt undersøke forholdene i Sverige rundt barnefordeling.

Når det gjelder barnefordelingen besøkte vi Anna Kaldal, doktorand på Stockholm Universitet og Annicka Toll i Socialnämnden. Vi fikk informasjon om både det teoretiske og det praktiske rundt barnefordelingen i Sverige. Vi fant ut at det var mye likheter, men en del ulikheter da særlig rundt bruk av rettskraftige avtaler.

Vi vil nedenfor redegjøre for våre studier av den svenske gjeldsordningsloven, som ikke har krav om et eget forsøk.

Gjeldsregister

Om opprettelsen av gjeldsregister har GOF tidligere skrevet høring og arrangert debatt.

Høsten 2007 var GOF i møter med førstelektor Monica Viken fra BI som jobbet med en utredning om blant annet behovet for et slikt register. Utredningen kom i mars. Medarbeidere i GOF har lest gjennom utredningen og tatt stilling til denne.

I august svarte vi på en ny høring vedrørende opprettelse av et offentlig gjeldsregister. Vi har dessuten arrangert en debatt om bankenes frarådningssplikt. For mer om denne, se under "Frarådningssplikten". Der fikk man belyst hvor viktig et gjeldsregister er for å gjøre denne plikten reell.

Vi har videre hatt to tekster i Klassekampen om GOFs synspunkter og kunnskap rundt emnet, herunder forholdet til personvern.

I november var vi i et møte med politisk rådgiver og to byråkrater i Barne- og likestillingsdepartementet (BLD) hvor vi redegjorde for Juss-Buss sine synspunkter rundt opprettelse av et gjeldsregister.

Fjerning av det egne forsøket etter gjeldsordningsloven

GOF deltok på muntlig høring i Finanskomiteen i februar hvor vi fikk lagt frem vårt syn på saken. Vi var også på besøk hos Kronofogden i Stockholm, hvor de har fjernet det egne forsøket. Her ble vi presentert statistikk samt erfaringer fra den svenske ordningen, som skal brukes i en høring som vi skal svare på til høsten.

I november svarte vi på høring om endringer i gjeldsordningsloven, med spesielt fokus på fjerning av "det egne forsøket". Denne problemstillingen har vi også tatt opp i et møte med BLD.

Bankenes frarådningsplikt

GOF arrangerte en vellykket debatt på Frokostkjelleren om bankenes frarådningsplikt. Tittelen på debatten av "Bankenes ansvar for gjeldsøfre". Ordstyrer var Dagbladet-journalist og programleder i Luksusfellen på Tv3 Hallgeir Kvaldsheim. I panelet satt Viggo Hagstrøm (professor og leder av Bankklagenemnda), Sidsel S. Jørgensen (forbrukerøkonom i DnB NOR), Bengt Scheldt, (Gjeldsofferalliansen) og Karin Woldseth (Fremskrittspartiet).

Generell gjeldsproblematikk

Vi har gjennomført to lobbymøter denne høsten vedrørende generell gjeldsproblematikk. Et lobbymøte med to rådgivere for KRFs stortingsgruppe og et lobbymøte med leder i Oslo Venstre.

Samboere

GOF har engasjert seg i behovet om en lov som regulerer samboerforhold, særlig det økonomiske oppgjøret. Grappa mener det er fordelaktig å samle de spredte reglene som i dag finnes i ulike lover i en lov, samt kodifisere gjeldende rett.

En medarbeider i Klassekampen-gruppa har skrevet et innlegg om behovet for en samboerlov.

GOF arrangerte også et ølmøte om samboere i slutten av april. Professor Tone Sverdrup og advokat Ola Viken møttes på Frokostkjelleren og snakket både om gjeldende rett, problemer med dagens system og behovet for en lovregulering. Det var særdeles godt oppmøte, spesielt av 1. avdelingstudenter.

En medarbeider fra GOF har skrevet artikkel i Stud. Jur om problemene med dagens rettstilstand når det gjelder samboere.

Samværsproblematikk

Flytterestriksjoner

Her har Juss-Buss vært aktive i media. En medarbeider i Klassekampengruppa har skrevet en artikkel i Klassekampen, samt deltatt på etterfølgende debatt på

Dagsnytt 18. GOF hadde også en klient på radio, på "Her og Nå" og "17.30". Det ble ved to andre anledninger utformet pressemeldinger i forbindelse med oppslag i ulike medier.

I august svarte vi på høring om flytterestriksjoner. En medarbeider fra GOF har også skrevet artikkel i Kritisk Juss om temaet.

Besøk hos Familievernkontor

GOF besøkte tidlig våren 2008 Sentrum Familievernkontor. Her møtte vi meklere og en representant fra barnevernet. Møtet dreide seg hovedsakelig om familiemekling, rutiner rundt meklingen og hvordan diverse praktiske problemer ble løst. Som for eksempel hvis den ene forelderen var redd for den andre, en av foreldrene satt i fengsel og så liknende. Vi ble spurt spørsmål rundt vårt arbeid i Juss-Buss, hva vi gjorde i sakene rundt barnefordeling. Vi ble også gjort kjent med "Forskrift for meklere".

Media

Det er skrevet syv tekster fra GOF i Klassekampen. Temaene har vært fjerningen av det egne forsøket, gjeldsregister, forholdet mellom gjeldsregister og personvern, samboerlov, flytterestriksjoner ved barnefordeling, regulering av renter i låneavtaler og samordning av offentlige trekkinstanser.

6.3.3. Rettspolitisk aktivitet på INNVA året 2008

6.3.3.1. Informasjon om gjeldende rett og forsøk på å endre rettstilstanden

Den nye utlendingsloven

Den nye utlendingsloven ble endelig vedtatt av Stortinget i april 2008. Innva er spesielt kritisk til de store innstramningene som er varslet på familiegjenforeningsfeltet. Arbeidet med utlendingsloven og tilhørende forskrifter har i stor grad preget s rettspolitiske arbeid dette året. INNVA holdt en innledning om familiegjenforeningsreglene i gjeldende lovgivning og den nye loven på et seminar arrangert av PRESS og Redd Barna Ungdom i januar, og skrev også et innlegg om de nye familiegjenforeningsreglene i loven som kom på trykk i den flerkulturelle avisen Utrop 21.02.08.

Visum

INNVA har det siste året fokusert på problemer som oppstår for visumsøkere, spesielt fra Pakistan. Utlendingsmyndighetene gjør i alle visumsaker en konkret vurdering av forholdene ved søkeren og en generell vurdering av søkere fra samme område for å fastslå om det foreligger returforutsetninger før et eventuelt visum blir innvilget. Vi har erfart at UDI avslår mange søknader på bakgrunn av den generelle vurderingen uten å legge vekt på søkerens individuelle forhold. INNVA har skrevet et hovedinnlegg i Aftenposten om temaet, som var på trykk 24.05.08. Innlegget ble besvart av UDI, 30.05.08. En lignende artikkel skrevet av INNVA har også blitt publisert på nettstedet ambisjoner.no.

Statsborgerskap

Vi har fått ferdigstilt en ny brosjyre om statsborgerskap. Den er nå trykket opp og distribueres til klienter som er interessert i informasjon om temaet.

INNVA sendte også et brev til UDI med spørsmål om forståelsen av bestemmelsen om oppfyllelse av tidsvilkåret for statsborgerskap i statsborgerskapsforskriften. Brevet er oversendt Arbeids- og inkluderingsdepartementet.

Uretturnerbare

Juss-Buss v/ INNVA deltar i et samarbeid med omlag 15 andre organisasjoner om temaet irregulære migranter. Dette arbeidet er initiert av Røde Kors og Kirkens Bymisjon, som per dags dato driver undersøkelser blant irregulære migranter for å kartlegge deres behov. Juss-Buss har bidratt til utformingen av en folder som inneholder informasjon om de irregulære migrantenes rettigheter og muligheter. Underveis er også en håndbok for de instansene som yter rettshjelp og annen bistand overfor denne gruppen.

Innenfor gruppen av irregulære migranter har INNVA fokusert spesielt på ureturnerbare utlendinger og legalisering av deres opphold i landet. Vi har i løpet av våren arrangert en debatt på Frokostkjelleren om dette temaet. Deltakerne på debatten var Trygve Slagsvold Vedum (Sp), Kari Lise Holmberg (H) og Arild Humlen, advokat på utlendingsfeltet og leder av Advokatforeningens aksjons- og prosedyregruppe. Debatten trakk mange tilhørere, og vi sa oss fornøyd med arrangementet. INNVA har også skrevet en kronikk om ureturnerbare som ble publisert i Amnesty International Norges magasin nr. 2 2008.

Innenfor temaet ureturnerbare har INNVA rettet særlig fokus mot cubanske borgere i Norge uten lovlig opphold eller mulighet for retur. Denne gruppen står i en særstilling ettersom de ikke har mulighet til å reise tilbake til Cuba etter å ha befunnet seg i utlandet over en viss periode uten å ha betalt en særlig avgift. INNVA har blant annet hatt et møte med Den cubanske ambassaden i vårsemesteret for å kartlegge mulighetene disse cubanerne har. I tillegg ble det på slutten av høstsemesteret ble innledet et samarbeid med Likestillings og diskrimineringsombudet, som skal videreføres i 2009. Det er også gjort arbeid gjennom saksbehandlingen for å forsøke endre den nåværende tilstanden, særlig i tre enkeltsaker. Sakene er fremdeles til behandling hos forvaltningen.

Landinfo

Etter at INNVA skrev en tekst om kontradiksjonsproblemer for Landinfo i spalten Rett på sak i Klassekampen, ble vi gjennom et leserinnlegg fra Landinfo invitert på et møte for å lære mer om dem. Hele INNVA deltok på møtet, og vi fokuserte på de problemer vi ser med at Landinfo har få ansatte med stort ansvarsfelt, deres nære tilknytning til utlendingsmyndighetene og problemene knyttet til at de skjuler sine kilder.

INNVA har ferdigstilt en rapport etter de deltok på landinfoseminar i London høsten 2007. Rapporten inneholder landinformasjon om Irak, Somalia, Sri Lanka og Kongo. Som nedtrapperprosjekt lagde Hanne Krogenæs en elektronisk oversikt over landinformasjon for Irak og Somalia, som gagnar INNVA i saksbehandlingen.

UNE-kritikk

En rekke organisasjoner utnevner nemndsmedlemmer til Utlendingsnemnda (UNE). Juss-Buss har tidligere gjort dette gjennom NOAS, men sammen med dem og en rekke andre har vi truet med å trekke oss fra denne ordningen med mindre det blir gjort en del endringer, blant annet rundt behandlingsform og forberedelsestid for nemndsmedlemmene i forkant av behandlingen av saker.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet satte i 2008 ned et utvalg som skulle se på disse problemstillingene, og det kom en rapporten sommeren 2008, utarbeidet av advokat Henning Harborg. Den ble gjennomgått av INNVA, som også hadde møte med NOAS i oktober hvor det ble diskutert et felles standpunkt. Det ble enighet om at man ikke skulle trekke seg fra å være med å utnevne nemndsmedlemmer, men heller bruke de resultatene rapporten bøy på for å forsøke å få til endringer.

AID innkalte i november til innspillmøte hvor om lag 15 organisasjoner var invitert. Målet var å drøfte ordningen om saksbehandling i nemndsmøte slik den er i dag, og hva som bør gjøres annerledes. INNVA deltok på møtet.

Kvinnekommisjonen

INNVA har opprettholdt sin deltakelse i kvinnekommisjonen, som er en samling av aktører fra det sivile samfunn som ønsker å fokusere på kjønnsrelatert forfølgelse. Vi har deltatt i det pågående arbeidet med en rapport om forholdene for kvinner i Iran, som ble lansert på Stortinget i november. INNVA skrev et innlegg om rapporten til tidsskriftet Kritisk Juss nr. 4 2008.

Voksenopplæring

INNVA har fortsatt å besøke voksenopplæringer denne våren, og også utvidet ordningen til å gjelde enkelte asylmottak. I 2008 gjennomførte vi følgende besøk:

- 04.03.08: Romsås voksenopplæring
- 25.03.08: Vestby asylmottak
- 08.04.08: Holmlia voksenopplæring
- 15.04.08: Rosenhoff voksenopplæring
- 27.05.08: Hobøl statlige asylmottak

- 21.10.08: Lakkegata voksenopplæring
- 21.10.08: Vahl voksenopplæring
- 03.11.08: Storgata voksenopplæring
- 11.11.08: Storgata voksenopplæring
- 11.11.08: Rosenhoff voksenopplæring

Besøkene har vært svært vellykket. 2-3 medarbeidere fra INNVA har vært med på hvert besøk, og holdt en innledning om Juss-Buss og hvilke rettsområder vi jobber med. Deretter har det blitt gjennomført saksmottak. Det har vært om lag 30 tilhørere på voksenopplæringene og om lag 70 på asylmottakene.

Diverse arbeid overfor utlendingsmyndighetene

INNVA har også i løpet av våren skrevet brev til UDI for å klare opp i praksis rundt om personer uten lovlig opphold kan fremme søknad om familiegjenforening med ektefelle fra riket.

Juss-Buss v/ INNVA har deltatt i ett møte med Forum for Barnekonvensjonen, for å bistå i utarbeidelsen av forumets skyggerapport av Norges fjerde rapport om barnets rettigheter til FNs barnekomité.

Medierarbeid

Denne våren har vi også kommentert flere mediasaker som handler om utlendingsrett.

I Dagsavisen 27.03.08 uttaler en medarbeider seg om ureturnerbare rettsstilling i Norge.

I Aftenposten 04.04.08 uttaler vi oss også om familiegjenforening og pro forma-ekteskap.

INNVA har hatt en fast medarbeider i Klassekampen-gruppa hele perioden. Det har blitt skrevet fire tekster om utlendingsrettslige tema denne våren, samt en tekst høstsemesteret.

I forbindelse med Regjeringens melding om asylinnstramningene i august skrev Juss-Buss v/ INNVA pressemelding for å vise seg negative til de forelagte forslagene. Det kom respons fra nettavisen Aftenposten.no og Juss-Buss ga en uttalelse til dem.

Om asylinnstramningene og Europas asylpolitikk ble det i 27. juni skrevet en kronikk i Dagbladet av Juss-Buss v/ Daglig leder ("Kappløp mot bunnen").

Høringer

12. sept – INNVA ga uttalelse til AIDs forslag til endring i utlendingsforskriften (uf.) § 10, forskriftsfesting av krav til lovlig opphold på søknadstidspunktet. INNVA hadde innvendinger med tanke på at visse grupper, for eksempel ureturnerbare ville komme svært uheldig ut ved en slik endring.

8. okt – INNVA ga uttalelse til AIDs forslag til endring av uf. § 49 – bortfall av bosettingstillatelse. Departementet foreslo en endring av vedrørende beregning av toårsfristen for bortfall av bosettingstillatelse. Etter utlendingsloven (ul.) bortfaller bosettingstillatelse når utlendingen har oppholdt seg utenfor riket sammenhengende i to år, selv om den har hatt korte opphold i riket i løpet av perioden. Departementet foreslo at ny toårsfrist etter et utenlandsopphold begynner å løpe når utlendingen har oppholdt seg i riket minst like lenge som varigheten av det foregående oppholdet utenfor riket. INNVA stilte seg utelukkende positiv til endringsforslaget, da det innebærer en lemping av regelen som foreligger i dag.

1. des– Høringsuttalelse fra Juss-Buss i fellesskap med Rettspolitisk Forening til AIDs høring om krav til sikret underhold og innføring av ny intervjuordning for å motvirke tvangsekteskap.

AID foreslår at kun er referansepersonens nåværende og framtidige inntekt som skal legges til grunn ved vurderingen av om underholdskravet er oppfylt. Forslaget begrunnes ut ifra et ønske om å forhindre tvangsekteskap, samt at det vil gi en større sikkerhet for at underholdskravet faktisk vil bli oppfylt. Forslaget om at oppsparte midler og formue, samt økonomisk garanti fra tredjemann, ikke skal legges til grunn ved vurderingen av underholdsevnen, begrunnes også ut ifra ønsket om å forhindre tvangsekteskap. INNVA stilte seg negative til det foreslåtte tiltaket hva gjelder underholdskravet, og mente det ikke bare ville få svært uheldige virkninger, men også at det ikke ville ha noen preventiv effekt. Juss-Buss stilte seg positive til forslaget om endring av bestemmelsen om intervjuordning. Forslaget innebar at referanseperson bosatt i Norge som utgangspunkt er pålagt å returnere til Norge for å gjennomføre intervju, før familiegjenforening med ektefelle kan innvilges søkeren. Juss-Buss betvilte imidlertid også dette forslagens preventive effekt.

Annet

INNVA deltok høstsemesteret på møte i UDIs brukerråd. Målet var å bedre UDIs informasjons- og veiledningstjeneste ved erfaringsutveksling og innspill. To medarbeidere fra INNVA deltok i august på seminar på Gardermoen om enslige mindreårige asylsøkere. Flere organisasjoner var tilstede, samt kommunalt ansatte hvis arbeid berører asylsøkere.

INNVA arrangerte i november et foredrag om utvisning på Juss-fakultets Frokostkjeller. Foredraget ble holdt av professor Ola Mestad og advokat Marius Emberland. Det ble tatt opp utvisning som norsk forvaltningsrett i et menneskerettslig perspektiv, og oppmøtet var bra.

Juss-Buss har ved tre anledninger hatt besøk av tre ulike klasser ved fengselsbetjentens skolen. INNVA har ved disse besøkene snakket om utvisning av utlendinger i fengsel. Målet var et bedre samarbeid mellom Juss-Buss og fengselsbetjentene, slik at bistanden Juss-Buss gir kan gå lettere og bedre rettssikkerhet til dem som vurderes utvist.

Til slutt skal det nevnes at INNVA har tatt del i arbeidet rundt underskriftskampanjen nestekjaerlighet.no, en kampanje for en mer human asylopolitikk.

6.3.4. Rettspolitisk aktivitet på FEG året 2008

6.3.4.1. Informasjon om gjeldende rett

I løpet av året ble det, i likhet med i 2007, trykket to studentavhandlinger innenfor fangerett. I tillegg til studentavhandlingene, gjennomførte FEG mye informasjonsarbeid i 2008. For det første reiser FEG rundt til norske fengsler hver mandag gjennom hele driftsåret. I tillegg skal det nevnes at FEG bl.a. deltok på:

- SALTO-seminar: Jørgen Løvdal og Mette Grøvdal avholdt et foredrag i mars angående barn i fengsel i Norge, og våre erfaringer fra Danmark for SALTO (Sammen lager vi et trygt Oslo), et samarbeid mellom barnevern, sosialtjeneste, politi og andre for å forebygge kriminalitet i Oslo.
- Sundvolden: Eirinn Landgren og Camilla Berg representerte Juss-Buss på kriminalpolitisk konferanse på Sundvolden 13. og 14. mars.

Foredrag for FFP: Foreningen for fangers pårørende inviterte Juss-Buss til årsmøtet sitt for at vi skulle fortelle litt om hva vi driver med og hva vi kan hjelpe innsatte og deres pårørende med. Camilla Berg dro fra FEG og hadde med seg Cathrine Tangstad fra INNVA ettersom det var et ønske fra FFP å høre mer om hva Juss-Buss jobber med innenfor utlendingsretten.

6.3.4.2. Forsøk på å endre rettstilstanden

FEG har hatt fokus på barns soningsforhold i mange år. Innenfor arbeidet har vi i år bl.a. skrevet om vårt syn på barns soningsforhold i høring til stortingsmeldingen om barn i fengsel, og lagt frem vårt syn for utvalget som så på alternative soningsformer for barn. I mars dro fire medarbeidere på FEG til Danmark for å undersøke barns soningsforhold der. Vi har skrevet rapport som danner grunnlaget for vårt videre arbeid med barn i fengsel.

I samarbeid med IKRS ved Hedda Gjertsen, arrangerte FEG debatt 13. februar om det såkalte VIC-prosjektet i Oslo ("Very Important Criminals"): Prosjektet går ut på å gi ekstra overvåkning og oppfølging av innsatte som er å anse som "gjengangere". FEG anser det som et rettssikkerhetsproblem at det blir satt i verk så mange tiltak mot en enkeltperson, uten at denne kan få klage over å stå på "VIC-lista", eller få prøvd saken for rettssystemet. Debatten ble avholdt i håp om å få belyst problemet og få medieoppslag om saken. Nettutgaven av Dagbladets Magasinet, skrev en lengre reportasje om VIC-prosjektet rett etter debatten.

Paneldeltakerne var:

- Liv Øyen, prosjektleder for VIC fra Oslo Politi
- sosiolog Erik Hammersvik
- advokat Thomas Klevenberg
- VICer Bjarte Berntsen.

I forbindelse med at regjeringen la frem ny stortingsmelding om kriminalomsorgen - Kriminalomsorgsmeldingen "straff som virker" - skrev FEG pressemelding hvor det ble gitt uttrykk for at stortingsmeldingen tok flere skritt i riktig retning. Videre ble debatt om kriminalomsorgsmeldingen holdt av KROM i november, og FEG var medarrangør.

I september 2008 ble det innført hjemmesoning med elektronisk fotlenke i enkelte kommuner. I den forbindelse med dette ble regelverket på området endres, etter at forslaget ble sent på høring. FEG skrev høring på dette og leverte den i mai.

FEG fikk i 2008 en forespørsel fra Diskrimineringslovsutvalget om å komme med innspill med situasjoner hvor innsatte og tidligere innsatte ble diskriminert. Innspillet ble levert 2. Juni.

FEG har gjennom året skrevet flere brev til ulike fengsler angående praksis ved den aktuelle institusjonen som vi har funnet kritikkverdig. Blant annet skrev Eirinn Landgren et brev med ønske om utredning av Kongsvinger fengsels prosedyre i forbindelse med regler rundt fremstilling, ettersom fengselet konsekvent kun gir fremstilling med håndjern. Om det skal brukes håndjern under fremstilling skal det tas en konkret vurdering på i hver enkelt sak. Ettersom svaret fra Kongsvinger fengsel ga uttrykk for det vi hadde trodd, sendte Landgren et brev til Kriminalomsorgen region Nordøst for å påpeke fengselets praksis. Regionen så ikke noen problemer med Kongsvinger fengsels praksis da fengselet i denne runden hevdet alltid å foreta en konkret vurdering i fremstillingsspørsmål.

FEG deltok også på det årlige KROM-seminaret, som ble avholdt 10.-13. på Spåtind. Gruppa stilte opp mannsterke og holdt innlegg. 27. mai feiret KROM 40-års-jubileum, og de deltok da på debatt og feiring. I tillegg til samarbeidet med bl.a. JURK og KROM på fengselsrettens område, har FEG også hatt møter med bl.a. WayBack.

På husleierettens område deltok FEG både på en boligpolitisk debatt, 27. mai, i regi av Leieboerforeningen. Temaet var i hovedsak hva som må gjøres nå når leieprisene har gått opp med nærmere 17 % i løpet av ett år. I tillegg deltok FEG på en demonstrasjon om oppheving av husleiereguleringen i Oslo på høsten.

I tillegg sendte regjeringen forslag om å revidere husleieloven løpet av året. I den forbindelse ble et forslag sendt på høring. FEG hadde et møte med Leieboerforeningen og Forbrukerrådet og avtalte noen felles retningslinjer for hva vi skulle skrive, før vi leverte separate uttalelser.

7. Forskning og utredning

7.1. Generelt

Å bidra til økt forsknings- og utredningsarbeid er en viktig målsetting for Juss-Buss. Rettsområdene som vi arbeider med vies i mindre grad særlig oppmerksomhet fra de mer etablerte juridiske miljøene.

Studentavhandlingene utgjør den viktigste delen av forskningsarbeidet medarbeiderne på Juss-Buss gjør. Institutt for kriminologi og rettssosiologi (IKRS), hvor prosjektlederen for Juss-Buss er ansatt, har vært en viktig støttespiller i dette arbeidet og har bidratt med kontorplasser og vit.ass.-midler. Samspillet mellom Juss-Buss og IKRS på dette området er meget viktig for å øke den totale mengden studentforskning på et fakultet.

7.2. Studentavhandlinger

7.2.1 Anne Mette Hårdnes: ”Helsetilbudet i norske fengsel – en undersøkelse av regler og praksis”.

Oppgavens problemstilling er hvorvidt helseavdelingene i norske fengsel yter helsehjelp i tråd med pasientens lovfestede rettigheter. Anne Mette Hårdnes har tatt for seg helseavdelingene ved en rekke fengsel. Forfatteren har avdekket flere forhold hun mener er i strid med lovgivningen. Avhandlingen kan bestilles fra Juss-Buss, og er publisert i sin helhet på våre nettsider: www.jussbuss.no.

7.2.2 Kine S. Horsbøl og Tine Larsen: ”Økonomiske vilkår ved familiegjenforening mellom barn og deres omsorgspersoner – en undersøkelse av forvaltningens praktisering av dispensasjonsskjønnet særlig sterke menneskelige hensyn”.

Ved familiegjenforening må det som hovedregel oppfylles et økonomisk underholdskrav. Forfatterne har undersøkt hva som skal til for å dispensere fra underholdskravet på grunnlag av særlig sterke menneskelige hensyn. Horsbøl og Larsen har gått gjennom 115 forvaltningsvedtak med underliggende saksdokumenter. I tillegg har de intervjuet elleve ansatte i utlendingsforvaltningen, samt sett på interne retningslinjer og benyttet andre kilder om praksis. Et av hovedfunnene deres er at hensynet til barnet ikke blir tilstrekkelig ivaretatt av forvaltningen. De dokumenterer at utlendingsmyndighetene ikke vurderer barnas beste: Barne- og menneskerettighetskonvensjonen brytes, forvaltningen ser ikke på hva som er best for barnet, og sakene blir i liten grad vurdert individuelt. Horsbøl og Larsen kommer på bakgrunn av dette med en rekke forslag til forbedringer på området. Avhandlingen har fått oppmerksomhet i flere medier⁸

Avhandlingen kan bestilles fra Juss-Buss, og er publisert i sin helhet på våre nettsider www.jussbuss.no.

7.2.3 Stine Elde: ”Opinion og rettsikkerhet: Den alminnelige rettsoppfatning i avgjørelser etter straffegjennomføringsloven”.

Tema for avhandlingen er den alminnelige rettsoppfatning i avgjørelser etter straffegjennomføringsloven. Forfatteren kartlegger blant annet når hensynet til den alminnelige rettsoppfatning *skal* og *blir* anvendt, hvilken vekt det har, hvordan fanger og ansatte i fengsler beskriver innholdet i hensynet og hvilke virkninger som følger med bruken av det. Stine Elde har intervjuet fem saksbehandlere fra fire ulike fengsler, samt fem insatte fra et fengsel. Hun har tatt for seg fire avgjørelsestyper: permisjon, overføring til lavere sikkerhetsnivå, soning utenfor institusjon og permisjoner. Et av funnene hennes er at hensynet ikke synes å slå positivt ut for fangen. Videre brukes det som en muntlig begrunnelse fra ansatte i fengsel, for at fanger ikke trenger å søke for eksempel permisjon. Elde finner også at både ansatte og insatte har vanskeligheter med å definere begrepet ”den alminnelige rettsoppfatning”, og at media trekkes frem som et av de viktigste momentene for å vurdere innholdet.

⁸ Se bl.a. <http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/article2544281.ece>

Avhandlingen kan bestilles fra Juss-Buss, og er publisert i sin helhet på våre nettsider www.jussbuss.no.

8. Utdanning

8.1. Innledning

Juss-Buss ansetter 10 nye medarbeidere hvert semester. Nye medarbeidere går først gjennom en felles opplæringsuke hvor de får opplæring i generell saksbehandlingsteori, klientbehandling og rutiner på Juss-Buss. Deretter blir medarbeiderne fordelt på faggruppene, og i de påfølgende ukene begynner de med saksbehandling, samtidig som de får opplæring innen den enkelte gruppes spesialområde.

Nedenfor følger en oversikt over hvordan opplæringen på Juss-Buss er organisert. Detaljene kan variere noe fra semester til semester.

8.2. Begynneropplæring

Nye medarbeidere starter med et intensivt kurs på en uke. Her er det for det første presentasjon av virksomheten, opplæring i de praktiske sidene ved arbeidet, lov om fri rettshjelp og om organisasjonen i et juridisk og samfunnsvitenskapelig perspektiv.

For det annet gis det en innføring i saksbehandling, klientbehandling, juridiske problemløsningsteknikker og hjelp til selvhjelp. Klientbehandlingen må vies stor oppmerksomhet. Dette er en spesielt viktig side ved juridisk arbeid på Juss-Buss, fordi mange av våre klienter kommer fra fremmede kulturer og andre sosiale lag enn gjennomsnittsstudenten. Det er derfor viktig å problematisere forutsetningene for kommunikasjon på tvers av kulturelle og sosiale grenser.

En sentral side ved problemløsningsteknikken i Juss-Buss er at vi i større grad enn det som synes vanlig blant advokater, søker å få til forhandlinger og minnelige løsninger. Dette stiller store krav til evnen til å omgås motparter. Hjelp til selvhjelp er dels en strategi vi søker å ta i bruk på grunn av våre egne beskjedne ressurser, men også fordi vi anser det fornuftig at klientene aktiviseres i sine egne saker og bidrar med det de har kapasitet til. Hjelp til selvhjelp har en læringseffekt for klientene, som ved å bli aktivisert får økt kunnskap og bevissthet om juridiske problemer de kan støte på i sin hverdag.

8.3. Fadderordning

Nye medarbeidere får tildelt en fadder, som har et særlig ansvar for å veilede og hjelpe den nye med å finne seg til rette. I de første månedene er det svært viktig at ordningen fungerer etter sin hensikt. Dette stiller krav til begge parter. Den nye må våge å ta initiativ, og fadderens må ta seg tid til å være imøtekommende.

8.4. Gruppene

I gruppene blir de nyansatte tildelt sine første saker og veiledet i hvordan de skal sette i gang arbeidet. Gruppemøtene fungerer som hjelp og kontroll for at arbeidet holder høyt faglig nivå. Alle sakene skal gjennomgås og diskuteres. Dette betyr at gruppen har et kollektivt ansvar for saksbehandlingen, men med enkeltmedarbeidere som klientenes faste kontakt.

Opplæring i gruppene har som målsetting å forbedre det juridiske nivået hos medarbeiderne. Erfarne medarbeidere, tidligere medarbeidere, advokater, forvaltningsansatte m.v. deltar i denne opplæringen. Ved siden av å få den nødvendige innføring i arbeidsrett, familierett, fangerett, utlendingsrett osv., er det viktig at medarbeiderne gjennom denne opplæringen også får det første møte med motparter eller samhandlingspartnere. Det er f.eks. viktig at de som arbeider med innvandringssspørsmål ikke bare blir kjent med regelverket, men også med representanter for de myndigheter som representerer motparter og hvordan disse myndighetene fungerer.

8.5. Andresemesters opplæring

I begynnelsen av det andre semester er det satt av en dag til internseminar. Målsettingen er for det første å gå kritisk gjennom opplæring, saksbehandling, rettspolitikk og virksomheten i gruppene for eventuelt å komme fram til forslag til forbedringer av driften.

Videre er seminaret med på å øke bevisstheten rundt rollen som fadder.

Seminaret munner tradisjonelt ut i en rekke forslag til forbedringer av virksomheten, og mye av dette blir fulgt opp i månedene etter seminaret, etter diskusjoner i styret, i gruppene og på plenumsmøter. Seminaret er således et viktig grunnlag for at virksomheten ikke skal stagnere.

8.6. Tredjesemesters opplæring

I begynnelsen av tredje semester er det satt av en dag til internseminar. Målsettingen er for det første å gå kritisk gjennom fadderrollen man har i sitt andre semester, saksbehandling, rettspolitikk og virksomheten i gruppene for eventuelt å komme fram til forslag til forbedringer av driften.

Videre er det et mål at rollen som nedtrapper diskuteres, slik at overgangen fra fadder til nedtrapper går lettere.

Som fadderseminaret munner også dette seminaret tradisjonelt ut i en rekke forslag til forbedringer av virksomheten, og er også viktig for at virksomheten videreutvikle seg.

8.7. Veiledning

I tilknytning til det daglige arbeidet med enkeltsaker, er det ytterst sjelden at det er nødvendig med veiledning fra prosjektleders side. Medarbeiderne utnytter selv sitt

kontaktnett av spesialister som kan veilede i tvilsomme spørsmål. Dette kan være ansatte og forelesere ved Det juridiske fakultet i Oslo, advokater, forvaltningstjenestemenn og andre. I tillegg gir daglig leder veiledning i en rekke organisatoriske forhold, og også faglige og rettspolitiske spørsmål der vedkommende har kompetanse.

I spesielle tilfeller blir også prosjektleder trukket inn i veiledning i forbindelse med enkeltsaker; sjelden vedrørende det juridiske, men oftere i tilknytning til for eksempel etiske eller prinsipielle problemstillinger.

Prosjektleders veiledning er først og fremst aktuell i forbindelse med generelle prosjekter som blir igangsatt, som oftest med utgangspunkt i gruppene. Prosjektleder søker her å bidra med opplegg og gjennomføring av undersøkelser og diskutere arbeidet med medarbeiderne etter hvert som det skrider framover.

En viktig side ved prosjektleders veiledning er å bidra til at det blir skrevet avhandlinger innenfor Juss-Buss' rettsområder. Prosjektleder bidrar i de innledende fasene med utarbeidelse av problemstillinger, valg av metoder osv., og bistår med finansiering, kontorplass og annen teknisk bistand. I tillegg er det naturlig at prosjektleder bidrar til å skaffe en faglig veileder som er nærmere til å veilede i de spesifikke faglige problemene som avhandlinger over et bredt spekter reiser. Han søker likevel å holde kontakten med arbeidet underveis og bidrar til å støtte opp om arbeidet i tillegg til den oppnevnte veileder.

8.9. Annen opplæring

Det arrangeres også møter og seminarer der temaer som angår hele eller deler av Juss-Buss blir tatt opp, se punkt 6.1.2.

Årlig er det fellesseminar for alle studentrettshjelpstiltakene i Norge, se punkt 6.2.6.

Til slutt skal nevnes de mer uformelle elementer i opplæringen. Ofte inviteres utenforstående foredragsholdere til å snakke om et dagsaktuelt tema eller som foredragsholderen har spesiell kunnskap om eller interesse for. Det er også blitt en tradisjon med såkalt fredagspils, se punkt 6.1.1. I den forbindelse arrangeres det et faglig program/innlegg i tilknytning til en sosial samling i våre kjellerlokaler.

9. Økonomi og drift

9.1. Budsjett og regnskap 2008

ART	INNTEKT/KOSTNAD	BUDSJETT	REGNSKAP
3	Driftsinntekter		
3100	Salg av publikasjoner	30 000	6 150
	<i>Sum salg</i>	<i>30 000</i>	<i>6 150</i>
3220	Oslo kommune	480 000	480 000
3220	SiO	140 000	140 000
3220	Sigval Bergesen	100 000	100 000
3220	Fellesseminaret	70 000	63 124
3220	SMR (Kina-prosjektet)	0	227215
3220	Diverse	0	16 068
	<i>Sum diverse tilskudd</i>	<i>790 000</i>	<i>1 026 407</i>
3420	Justisdepartementet	2 791 000	2897438
	<i>Sum tilskudd departement</i>	<i>2 791 000</i>	<i>2 897 438</i>
	SUM DRIFTSINTEKTER	3 611 000	3 929 995
5	Lønnskostnader		
5010	Daglig leder	269 000	297106
5010	Faglig leder	110 000	0
	<i>Sum lønn ledelse</i>	<i>379 000</i>	<i>297 106</i>
5110	Medarbeidere	2 069 112	1913833
	<i>Sum lønn medarbeidere</i>	<i>2 069 112</i>	<i>1 913 833</i>
5190	Feriepenger daglig leder	32 280	36845
5190	Feriepenger medarbeidere	255 238	228468
	<i>Sum feriepenger</i>	<i>287 518</i>	<i>265 313</i>
5400	AGA + pensjon daglig leder	79 785	85112
5400	AGA medarbeidere	326 919	301607
	<i>Sum AGA+ pensjon</i>	<i>406 704</i>	<i>386 719</i>
5000	Diverse	0	25023
	<i>Sum diverse</i>	<i>0</i>	<i>25023</i>
	SUM KLASSE 5 LØNN	3 142 334	2 887 994
5,6,7	Andre driftskostnader		
6000	tilskudd foreninger	0	1 099
	<i>Sum tilskudd</i>	<i>0</i>	<i>1 099</i>
6490	Leie av utstyr	0	350
	<i>Sum leie av utstyr</i>	<i>0</i>	<i>350</i>

6590	Visittkort <i>Sum visittkort</i>	0 0	1 456 1 456
6710	Konsulentjenseter <i>Sum konsulenttjenester</i>	0 0	18 138 18 138
6798	Sivilarbeidere <i>Sum sivilarbeidere</i>	60 000 60 000	36 725 36 725
6570	Aviser <i>Sum aviser</i>	5 300 5 300	9 994 9 994
6580	Bøker <i>Sum bøker</i>	5 000 5 000	1 474 1 474
6810	Kontorrekvisita og kopimaskin <i>Sum kontor</i>	77 000 77 000	99 976 99 976
6820	Datarekvistita <i>Sum data</i>	0 0	5 306 5 306
6840	Trykking <i>Sum trykking</i>	45 000 45 000	33 174 33 174
6860	Kursavgifter <i>Sum kursutgifter</i>	33 000 33 000	60 225 60 225
6950	Porto <i>Sum porto</i>	12 000 12 000	3 272 3 272
6970	Annonsering <i>Sum annonsering</i>	0 0	1 413 1 413
7000	Buss <i>Sum buss</i>	34 300 34 300	38 196 38 196
7100	Reiseutgifter og div. refusjoner <i>Sum reise og refusjon</i>	125 000 125 000	274 833 274 833
7311	Bevertning <i>Sum bevertning</i>	42 000 42 000	43 996 43 996
7590	Forsikringer <i>Sum forsikring</i>	20 034 20 034	16 538 16 538
7430	Gaver <i>Sum gaver</i>	3 000 3 000	8 829 8 829
7810	Diverse kostnader <i>Sum diverse</i>	7 000 7 000	551 551
	SUM KLASSE 6 OG 7	468 634	655 545

	RESULTAT	32	386 456
--	-----------------	-----------	----------------

RESULTAT 2008:

Overføring 2007	822 553
Overskudd 2008	386 456
Egenkapital 31.12.2008	1 209 009 *

* For nærmere drøftelse, se punkt 9.3.

9.2. Kommentarer til regnskapet

9.2.1. Om inntekter

Juss-Buss fikk et økt drifttilskudd fra Justisdepartementet i 2008.. Det økte tilskuddet både i 2007 og 2008 har til sammen gjort det mulig for oss å holde åpent gjennom hele sommeren. Da budsjettet ble satt opp var vi imidlertid ikke sikre på den eksakte tildelingen for 2008, og budsjetterte derfor med tildelingen fra 2007.

Når det gjelder andre inntekter, opplevde vi for første gang på mange år stor usikkerhet knyttet til videre finansiering fra Oslo kommune. Byrådet innstilte i sitt budsjettforslag for 2009 på kutt til Juss-Buss og andre rettshjelpstiltak i Oslo, i tillegg til at de ønsket å legge ned Kontoret for fri rettshjelp. Enkelte aktører hevdet også at kuttet til Juss-Buss ville blir større enn varslet, og at vi muligens ville miste hele bevilgningen. Selv om ingen av kuttene ble gjennomført, etter at byrådet inngikk budsjettforlik med Venstre, skapte forslaget usikkerhet knyttet til den økonomiske situasjonen fremover.

Videre er inntektene fra SiO, Sigval Bergesen og Fellesseminaret omtrent som budsjettert.

Ellers kan det kommenteres at inntekter knyttet til salg av publikasjoner er lavere enn antatt. Dette skyldes at vi i løpet av året bestemte oss for å legge ut våre husleie- og samboerkontrakter gratis på Internet.

Til slutt skal det nevnes at tildelingen fra SMR gjelder Kina-prosjektet, og er fullfinansiert gjennom SMR. For mer informasjon om prosjektet, se punkt 6.2.4. Årsrapport med regnskap kan for øvrig bestilles ved henvendelse til Juss-Buss.

9.2.2. Om utgifter

Lønnsutgiftene til medarbeiderne ble noe lavere enn antatt i 2008, til tross for at vi både ansatte en kontormedarbeider i deltidsstilling (25%) og i løpet av året la til grunn at vi kom til å overskride budsjettet fordi vi valgte å holde åpent hele sommeren. At utgiftene likevel ble lavere skyldes at lønn for hele desember måned mot normalt først ble regnskapsført i januar.

Videre ble det ikke fra fakultets side ansatt noen ny faglig leder for Juss-Buss. Vi hadde budsjettert med kr. 110. 000 til dette (ansettelse fra august 2008), siden vi har forpliktet oss til å dele utgiftene med IKRS og fakultetet. Faglig leder skal erstatte dagens prosjektleder, som er professor Kristian Andenæs. Han fortsatte for øvrig som prosjektleder, med lønn fra IKRS.

Posten reiseutgifter er derimot større enn antatt. Det skyldes først og fremst som nevnt at utgiftene knyttet til det eksternt finansierte Kina-prosjektet er ført her, se punkt 6.2.4.

9.3. Generelle kommentarer til drift og økonomi

Juss-Buss hadde i 2008 et driftsoverskudd på kr. 386 456, etter at vi hadde et underskudd på over 200 000 kr i 2007. Størrelsen på overskuddet er imidlertid ikke reelt. For det første ble lønnsutgiftene lavere fordi lønn for hele desember måned først ble regnskapsført i januar. Dette er annerledes enn tidligere år, og er ikke tatt høyde for i budsjettet for 2009. Lønnstbetaling er pålydende kr. 200 884. Det innsparte beløpet vil vise seg som tilsvarende underskudd i 2009. Videre bestemte vi oss for å gå til innkjøp av en bruktbil (7-seter) etter at vår minibuss gikk i stykker grunnet mangeårig slitasje. Bilen er avgjørende for vår oppsøkende virksomhet, særlig for å nå ut til ulike fengsler. Innkjøpet ble imidlertid utsatt som følge av den nevnte usikkerheten knyttet til finansieringen fra Oslo kommune, slik at det først ble bokført i januar 2009. Kostnaden beløp seg til kr. 143 688, og er heller ikke budsjettert med for 2009. Til sammen hadde vi dermed utgifter pålydende kr. 344 572 som først vil vise seg i årsregnskapet for 2009. Det reelle overskudd for året er da på kr. 42 385, og den reelle egenkapitalen per 31.12.2008 er derfor pålydende kr. 864 437.

Juss-Buss har i 2008 for første gang på flere år etablert en drift som ikke går i underskudd. Når det gjelder organisasjonenes inntekter synes den kortsiktige finansieringen å være god nok til å sikre videre drift tilsvarende dagens nivå. For å sikre en videre stabil drift av Juss-Buss, er det imidlertid av helt avgjørende betydning at vi kan regne med å motta støtte i samme størrelsesorden hvert år fra våre faste bidragsytere. Når det gjelder utgiftene, er over 4/5 av utgiftene knyttet til lønn, selv om medarbeiderne jobber omtrent det dobbelte av hva de får betalt for. Andre kostnader holdes på et minimum. Den lave andelen av andre driftsutgifter viser at det nærmest er umulig å stramme inn på utgiftene uten at det går utover lønnen til medarbeiderne eller antall medarbeidere.

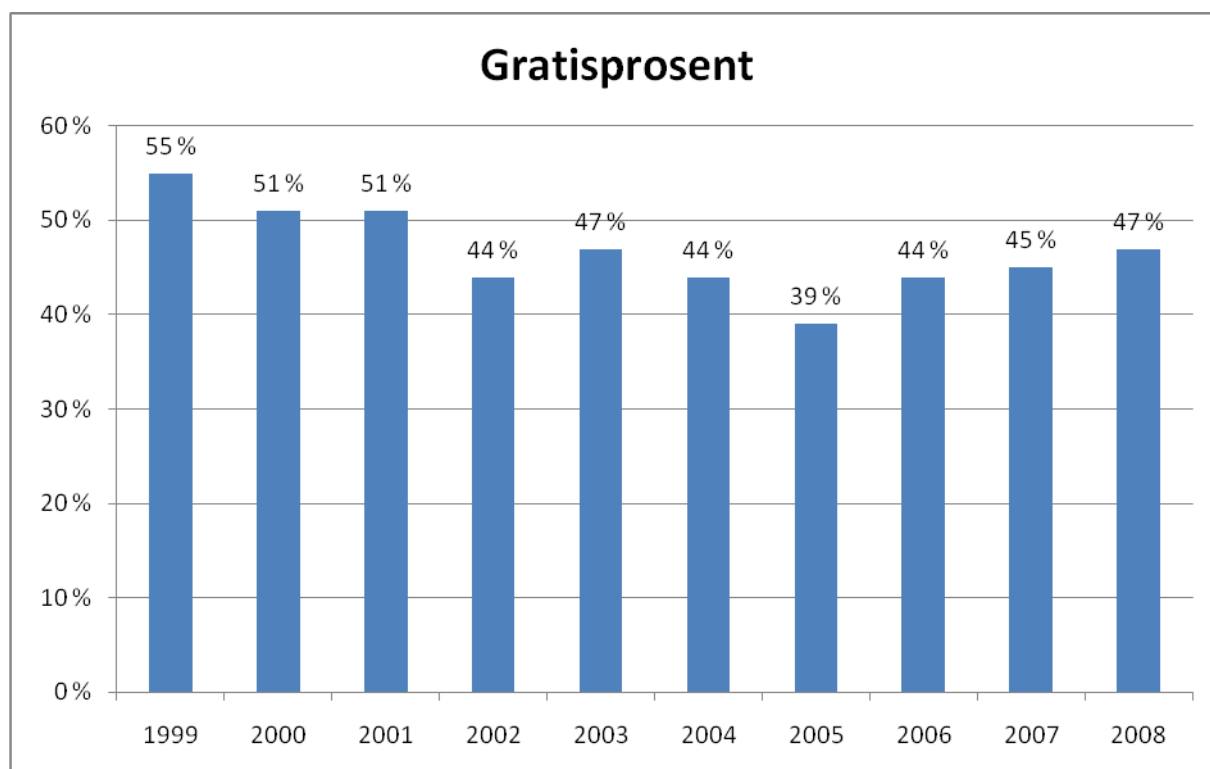
Medarbeiderne på Juss-Buss må bruke studiemidler fra Lånekassen til å dekke utgifter til livsopphold. For en del medarbeidere medfører dette store problemer med den videre studiefinansieringen. I tillegg er det prinsipielt galt at studenter indirekte skal være med på å finansiere rettshjelpstilbudet.

Når det gjelder egenkapitalen, har organisasjonen en egenkapital som dekker drift i omtrent ett kvartal.

9.4. Antall arbeidstimer og vederlagsfritt arbeid

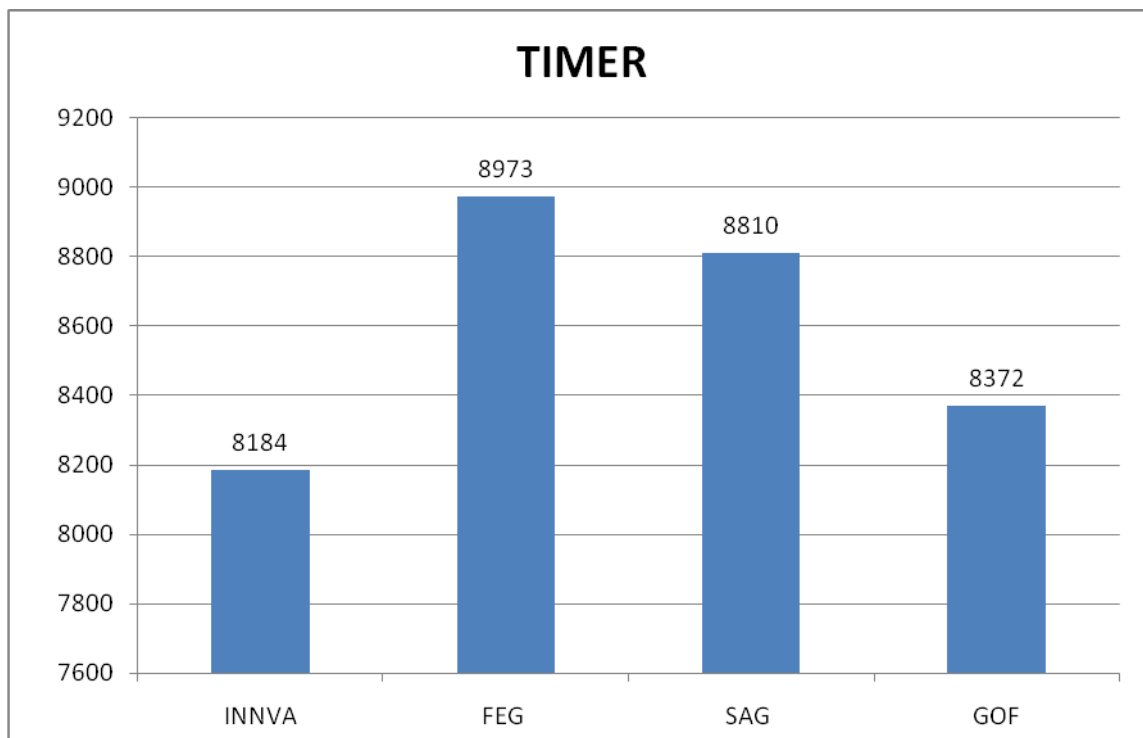
Arbeidsinnsatsen på Juss-Buss utgjorde i følge timelistene 34 339 i 2008. Det er en økning på 1167 timer fra 2007 (33 172 timer). Medarbeiderne lønnes 16 timer i uka de første to semestrene, og 14 timer som nedtrapper. Timelønnen ble ikke hevet i 2008, og lå på kr. 103,50. Det ble utbetalt lønn for 18 098 timer i 2008. Dette gir en gratisprosent på 47 %, som er en økning på 2 % fra året før.

Sivilarbeiderne, daglig leder og prosjektleder registrerer ikke timer. Deres arbeidstid og overtidstimer kommer i tillegg til de registrerte. Det samme gjelder sommergruppa. Dette innebærer at alt arbeid i de åtte ukene om sommeren hvor vi har redusert drift ikke er en del av statistikken.

9.5. Fordelingen av antall faktiske arbeidstimer på gruppene

I 2008 ble det registrert 34 339 ordinære arbeidstimer på Juss-Buss. Fengselsgruppa jobbet mest i fjor, med 8973 timer.

10. Ansatte i Juss-Buss i 2008

Prosjektleder:

Professor Kristian Andenæs

Daglig leder:

Martin Eiebakke

Kontormedarbeidere:

803 Marcus Dhondup

814 Leta Jaleta Negeri

835 Marianne Stamland Solvi

Medarbeidere:

793 André Olsen

794 Mina Luhr

795 Erik Osvik

796 Hanne Skjærvold

797 Andreas Moen

798 Oda F. Stensrud

799 Øyvind Grut

800 Hanne Skjærvold

801 Helene Skaare

802 Morten Tveita

804 Sajid Iqbal

805 Camilla Berg

806 Mette Grøvdal

807 Anette Grasbekk

808 Gard R. Kvernmo

809 Inga Laupstad

810 Sanja Allendar

811 Snimer Bhogal

812 Eirinn H. Landgren

813 Kristine Andresen

815 Jorunn Bjerke

816 Jørgen Løvdal

817 Mari H. Langseth

818 Øyvind Anmarkrud

819 Kjetil Bjørntvedt

820 Lene Gundersen

821 Cathrine S. Tangstad

822 Asma Khaliq

823 Ida B. Husom

824 Peter Hallsteinsen

825 Runa N. Haræid

826 Mari Seilskjær

827 Øystein Block

828 Stian Bonnevie Arntzen

829 Jorid M. Lindback

830 Alexander Lindal

831 Mari Sund Morken

832 Kristin Feed

833 Selma Smeby Lium

834 Gjermund Aasbrenn

11. Publikasjoner

11.1. Hefter i Juss-Buss stensilserie

1. Juss-Buss: Virksomheten i Juss-Buss i 1978. 15 sider + tabeller
2. Juss-Buss: Rettssentre i London. 74 sider
3. Hans Petter Graver: Rettshjelp i Kanada. 67 sider
4. Fremmedarbeidergruppa i Juss-Buss: Erfaringer fra virksomheten i 1978. 19 sider
5. Jon T. Johnsen: Desentralisering av rettshjelp i Oslo. 107 sider
6. Jon T. Johnsen: Behovet for offentlige rettshjelpskontorer. 36 sider
7. Jon T. Johnsen: Årsrapport for Juss-Buss 1979. 27 sider
8. Juss-Buss: Rettshjelp i Sverige og Finland. Rapport fra Juss-Buss ekskursjon i 1979. 43 sider
9. Boliggruppa i Juss-Buss: Juridiske problemer på boligmarkedet i Oslo. 42 sider
10. Fremmedarbeidergruppa i Juss-Buss: Politisk asyl. 39 sider
11. Vernelagsgruppa i Juss-Buss: Rettshjelp til straffedømte. 35 sider
12. A. Fosby, S.B. Pedersen, O. Torvund: Leiekontrakter i Gamlebyen. 63 sider
13. Boliggruppa i Juss-Buss: Hjelp eller egeninteresse. En vurdering av 3 "veldig" boligforetak. 32 sider + vedlegg
14. Juss-Buss: Årsrapport 1980. 31 sider
15. Børre Lid: Fangers rettshjelpsbehov. 170 sider + vedlegg
16. Tor G. Birkeland: Rettssenter, et alternativ til dagens fritt rettsrådstilbud? 114 sider + vedlegg
17. Vernelagsgruppa i Juss-Buss: Rettshjelpsvirksomheten i 1980. 53 sider
18. Innvandrerguppa i Juss-Buss: Arbeidstillatelse. 64 sider
19. Harald Amundsen: Innvandrere og folketrygdloven. 63 sider
20. Jon T. Johnsen: Årsrapport for Juss-Buss 1981. 31 sider
21. Elisabeth Lea: Oppholdstillatelse. 39 sider

22. Juss-Buss i Danmark. 57 sider
23. Juss-Buss: Årsrapport for Juss-Buss 1982. 29 sider
24. Bente O. Roli og Ingvild Mestad: Erfaringer med rettshjelp for innvandrere. 37 sider
25. Juss-Buss: Årsrapport for Juss-Buss 1983. 35 sider
26. Jon T. Johnsen og Øyvind Aakerøy: Årsrapport for Juss-Buss 1984. 67 sider
27. Juss-Buss: Fattigrettshjelpen i USA. 182 sider
28. Juss-Buss og Rettspolitisk forening: Norge Bare for nordmenn? Kritiske kommentarer til NOU 1983:47 "Ny fremmedlov" 99 sider
29. Innvandrergruppa i Juss-Buss: Rettshjelp til asylsøkere i Storbritannia. 75 sider
30. Jon T. Johnsen og Halvard Helle: Årsrapport for Juss-Buss 1985. 78 sider
31. Brakkegruppa i Juss-Buss: Jussbutikker i Belgia. 39 sider
32. Brakkegruppa i Juss-Buss: Pris på testament hos advokat. 17 sider
33. Håkon Angell: Årsrapport for Juss-Buss 1986. 58 sider
34. Innvandrergruppa i Juss-Buss: Kritiske kommentarer/alternativt lovforslag til Ot. prp. nr. 46 (1986-87) om ny utlendingslov. 122 sider
35. Håkon Angell og Ellen Hambro: Rapport fra en måneds arbeid ved rettshjelpskontoret i Indre Finnmark. 24 sider
36. Aursnes, Joranger, Schultz og Johnsen: Praksis som valgfag tilknyttet Juss-Buss. 35 sider
37. Johan Hougen: Årsrapport for Juss-Buss 1987. 52 sider
38. Larsen, Helgeland og Espen: "En rettsstat verdig". Rapport fra et rettshjelpsprosjekt i Nord-Hedemark august -november 1988. 27 sider
39. Morten Holmboe. Utlendingers rettslige stilling i Norge - noen utvalgte emner. 65 sider
40. Geir Helgeland: Årsrapport for Juss-Buss 1988. 45 sider
41. Innvandrergruppa i Juss-Buss: Mottaksapparatet for asylsøkere i Norge og Sverige - en sammenligning. 32 sider

42. Fengselsgruppa i Juss-Buss. Høringsuttalelse til NOU 1988:37 "Ny fengselslov". 74 sider
43. Mette Larsen og Rita Krøgenes: Omsorgsovertakelse uten samtykke. En undersøkelse av barnevernets saksbehandling i 4 kommuner. 206 sider
44. Innvandrergruppa i Juss-Buss: Kommentarer til regjeringens forskriftsutkast til den nye fremmedloven. 15 sider
45. Anders Haugland: Årsrapport for Juss-Buss 1989. 40 sider
46. Brakkegruppa i Juss-Buss: Danske regler om gjeldssanering for privatpersoner - noe for Norge? 70 sider
47. Høringsuttalelse om forslag til endringer i Lov om fri rettshjelp. 23 sider
48. Innvandrergruppa i Juss-Buss: Informasjonsbehov blant flyktninger og innvandrere. En undersøkelse i tilknytning til innføringen av ny tilskuddsordning til kommuner med flyktningmottak. 40 sider
49. Knut Wold: Årsrapport for Juss-Buss 1990. 35 sider.
50. Anne Kvam og Karl Erik Sjøholt: Rapport fra studietur til Genève, oktober 1990. 38 sider.
51. Jon T Johnsen: Juss-Buss and clinical legal education. 80 sider.
52. Brit Gulbjørnrud, Nina Mathisen, Berit Isaksen og Jan Aubert: Høringsuttalelse om gjeldsordning for personer med betalingsvansker. 30 sider.
53. Jan Rune Fagermoen, Anne-Cathrine Haug og Hans-Jacob Sandsberg: Domstolens innvirkning på frihetsberøvelsens innhold. 111 sider
54. Knut F Rasmussen og Terje Svendsen: Om forliksklage 29 sider
55. Karl Erik Sjøholt: Årsrapport for 1991 44 sider
56. Boliggruppa i Juss-Buss: Tvangsvedlikehold og tvangsadministrasjon av leiegårder - beboerrepresentasjon og medbestemmelsesrett 27 sider
57. Juss-Buss: Noen rettspolitiske arbeider. 75 sider
58. Heidemarie Nordahl og Tove Kristin Farstad: Depositum i husleieforhold. 80 sider
59. Merethe S. Haugen og Elisabeth Vigerust: Det udekkede behov for rettshjelp - et uløst problem. 138 sider
- 59b. Det udekkede behov for rettshjelp - et uløst problem VEDLEGG 93 sider

60. Karl Erik Sjøholt: Årsrapport 1992. 32 sider
61. Hege A.Voldsdal Åse Marie Eliassen: "To pee, or not to pee". Om kontraktsoning i fengslene. 194 sider.
62. Gislaug Øygarden, Elin Riise, Kristian Jervell og Christine Bergland: "Fremmedretten i EU". 35 sider.
63. Christine Bergland: Årsrapport for Juss-Buss 1993. 35 sider
64. Elin Riise og Gislaug Øygarden: Asylsøkere og beskyttelsesbehov - forholdet mellom reelle krenkelser og formelle vedtak.
65. Nina Hjort og Sissel Finstad: Forsvarlig levestandard - en undersøkelse av nivået på økonomisk sosialhjelp. 102 sider + vedlegg
66. Cathrine Holm og Karoline Henriksen: Lojal avtaleinngåelse eller bondefangeri? En undersøkelse av låneinstitusjoners praksis ved inngåelsen av kausjonsavtaler. 44 sider + vedlegg
67. Kristian Jervell: Årsrapport for Juss-Buss 1994. 34 sider + tillegg
68. Henriette Grønn, Marius Thronsen og Rolf Thoresen: Rettssenter -95, en alternativ rettshjelpsordning. 21 sider
69. Kristian Jervell: Årsrapport for Juss-Buss 1995. 39 sider + tillegg
70. Christine Bergland og Irene Sogn: Innvandringspolitiske hensyn i visumretten. En studie av myndighetenes visumpraksis overfor pakistanske visumsøkere. 115 sider + vedlegg.
71. Redigert av Tore Thallaug og Lars T. Berntsen: "Studietur til Palestina".
72. Stine Dordy Nybø og Therese Liljegren: "One strike and you're out - om utvisning av straffedømte utlendinger"
73. Yvonne Curtis og Liv Marit Øyen: "Fengselsloven § 12"
74. Hans Christian Apenes: "Årsrapport for Juss-Buss 1996"
75. Trine Reitan og Gry Korsnes: "Sosialtjenestens veiledning av personer med økonomiske problemer"
76. Knut Helland- Hansen: "Årsrapport for Juss-Buss 1997"
77. Frode Solberg: "Bosettingstillatelse - en fremstilling av reglene og undersøkelse av forvaltningens praksis"
78. Knut Helland- Hansen: "Årsrapport for Juss-Buss 1998"

79. Bente Mostad: "Foreldres rett til gjenforening med barn i Norge", 137 sider
80. Anniken Gjertsen Skonhoft: "Årsrapport for Juss-Buss 1999"
81. Preben Henriksen: "Ettergivelse av inndragningskrav - en gjennomgang av forvaltningens praksis i årene 1988 - 1997."
82. Thomas Braut Svendsen: "Årsrapport for Juss-Buss 2000"
83. Tone Ljoså: "Utlendingsforskriften § 37, sjette ledd – Oppholdstillatelse for utenlandske kvinner etter samlivsbrudd."
84. Vårin Hellevik: "Bruk av isolasjon i norske fengsler"
85. Ane Broch Graver, Vegar Skaug, Rannveig Strålberg og Bente Tangen: "Retthjelp 2001 - Behovet for rettshjelp i Oslos befolkning – deriblant et utvalg innvandrerkvinner"
86. Per-Ivar Felldal: "Årsrapport for Juss-Buss 2001"
87. Christian Fredrik Mathiessen og Erlend Dahl: "Et overflateriss av velferdssystemet i Finland - Rapport fra sosial-, trygde- og arbeidsrettsgruppas studietur til Finland høsten 2002"
88. Per-Ivar Felldal: "Årsrapport for Juss-Buss 2002"
89. Irene Palm Hansen og Gunhild Bolstad: "Utvisning 2001 – En undersøkelse av utlendingsforvaltningens praksis i utvisningssaker"
90. Jon T. Johnsen: "Juss-Buss - Et fagkritisk eksperiment. Idégrunnlag, arbeidsprinsipper og erfaringer"
91. Kristoffer Wallan: "Politiopplysninger hos fengselsmyndigheten - skyldig inntil det motsatte er bevist?"
92. Fengselsgruppa ved Eldbjørg H. Martinsen: "Rapport fra fengselsgruppas studietur til Canada 12. -20. november 2003. Fengselsbetjenter som programinstruktører – en dobbeltrolle?"
93. Innvandringsgruppa på Juss-Buss: "Studietur til Pakistan - april 2004"
94. Kine Sperre Horsbøl: "Årsrapport for Juss-Buss 2003"
95. Kjersti Cecilie Jensen og Marie Nyhus: "Humanitetshensyn i utlendingsretten - en undersøkelse av forvaltningspraksis etter utlendingsloven § 8 annet ledd."
96. Fri rettshjelpsgruppa på Juss-Buss: "Rapport fra studietur til Finland 20. - 24. september 2004"

97. Kine Sperre Horsbøl: "Årsrapport for Juss-Buss 2004"
98. Karianne Rygh: "Rusmiddelavhengiges rett til helsehjelp - pasienters rettsstilling ved legemiddelassistert rehabilitering"
99. Innvandringsgruppa på Juss-Buss: "Studietur til Etiopia - april 2005"
100. Kine Sperre Horsbøl og Line Voldstad: Samarbeid – evalueringsrapport fra Gatejuristprosjektet og generell samarbeidsveiledning. 81 sider
101. Psykiatri- og gjeldsrettsgruppa på Juss-Buss: Studietur til Stockholm - november 2005.
102. Kjersti Lehmann: "Dømt til forvaring"
103. Heidi Olsen-Nalum: "Årsrapport for Juss-Buss 2005"
104. Kjersti Hillestad Hoff: "Fortrinnsrett for deltidsansatte"
105. Endre S. Refsdal: "Årsrapport for Juss-Buss 2006"
106. Gudmund Røgeberg: "Prøveløslatelse. Om utilrådelighetsvurderingen etter straffegjennomføringsloven § 42"
107. Guro Siljan/Synne Eliassen: "Unge innsatte"
108. Vetle W. Rasmussen: "Utvelgelseskrets ved nedbemanning"
109. Silja Aga Rogan: "Lobbing for et bedre lovverk"
110. Innvandringsgruppa på Juss-Buss: "Studietur til Jordan – mai 2007"
111. Endre S. Refsdal: "Årsrapport Juss-Buss 2007"
112. Kine Sperre Horsbøl og Tine Larsen: "Økonomiske vilkår ved familiegjenforening mellom barn og deres omsorgspersoner - en undersøkelse av forvaltningens praktisering av dispensasjonsskjønnet særlig sterke menneskelige hensyn."
113. Stine Elde: "Opinion og rettssikkerhet: Den alminnelige rettsoppfatning i avgjørelser etter straffegjennomføringsloven."
114. Anne Mette Hårdnes: "Helsetilbudet i norske fengsler: En undersøkelse av regler og praksis. "
115. Martin Eiebakke: "Årsrapport Juss-Buss 2008"

11.2. Andre publikasjoner

1. Rettshjelp i grisgrendte strøk. Spesialfagsoppgave 1975.
2. Gunnar De Capua: Juss-Buss - første foreløpige virksomhetsrapport. Stensilskrifter fra Institutt for rettssosiologi nr. 8 1972.
3. Gunnar De Capua: Rettshjelpsvirksomhet i Juss-Buss. Stensilskrifter for Institutt for Rettssosiologi nr. 10 1973.
4. Gunnar De Capua: Virksomheten i Juss-Buss i 1977. Stensilskrifter for Institutt for rettssosiologi.
5. Eidesen, Eskeland og Mathiesen (red): Rettshjelp og samfunnsstruktur. Pax 1975.
6. Jon T. Johnsen: Rettshjelp i utkantstrøk. Delrapport I-IV Stensil, Institutt for rettssosiologi 1978 – 1981.
7. Jon T. Johnsen: Retten til Juridisk bistand. Tano 1987.
8. Jon T. Johnsen: Ytringsfriheten i forvaltningen. Tidsskrift for rettsvitenskap 1982 s. 785-852.
9. Jon T. Johnsen: Juss-Buss som fagkritisk eksperiment. Institutt for rettssosiologi 1988. Revidert 2003.
10. Juss-Buss: Juss-Buss 1971 - 1981. Oslo 1981.
11. Arne Chr. Stryken: Et år med Juss-Buss. En sosiologisk beskrivelse av jusstudentenes rettsinformasjon. Hovedoppgave i sosiologi 1973.
12. Andersen, Grønvik og Svoren: Bo trygt, Juss-Buss' veiledning i boligspørsmål. Pax 1984.
13. Fengselsgruppa i Juss-Buss: Fangehåndboka. Oslo 1987 Utvidet og revidert 2002-2003.
14. Fengselsgruppa i Juss-Buss: Prisoners Handbook. Revidert engelsk utgave av Fangehåndboka. Oslo 1990. Utvidet og revidert 2003/2004.
15. Elisabeth Vigerust: Gjeld - hva skjer og hva kan jeg gjøre når gjelden blir for stor. Oslo 1989, revidert og utvidet i desember 1992 og 1997. Revidert 2001 og 2003.
16. Husleiegruppa: Juss-Buss' standardkontrakt i husleieforhold. Oslo 1990, revidert og omarbeidet 1995, 1996, 1999 og 2001.

17. Brakkegruppa: "Det er også mitt barn" brosjyre om samværsrett og foreldreansvar. Oslo 1991.
18. Nina E. Mathisen: "Din vilje skje" brosjyre om hvordan skrive et testament, Oslo 1991. Ny utgave i 1996. Revidert 2002.
19. Boliggruppa i Juss-Buss: "Veiledning i boligspørsmål" Pax forlag 1991.
20. Knut F. Rasmussen og Terje Svendsen: "Forlikrådet - hvorfor, hvordan og hva skjer?" Revidert 1994, 1997 og 2001. Revidert 2004.
21. "Studentopphold i Norge" Brosjyre som fremstiller reglene om oppholdstillatelse i studieøyemed (norsk og engelsk) Oslo, 1993.
22. Trine Reitan og Gry Korsnes: Økonomiske problemer. Brosjyre som framstiller reglene for økonomisk sosialhjelp. Oslo 1994.
23. Magnus Jåtun og Hans Christian Apenes i samarbeid med JURK: "Arbeidsavtalen", brosjyre 12 sider, Oslo 1995. Revidert 2003/2004.
24. Magnus Jåtun og Hans Christian Apenes i samarbeid med JURK:"Oppsigelse, avskjed og permittering", brosjyre, 16 sider, Oslo 1995. Tilleggskapittel om permittering skrevet 2003, revidert 2004.
25. Magnus Jåtun og Hans Christian Apenes i samarbeid med JURK: "Krav på lønn og feriepenger", brosjyre, 14 sider, Oslo 1995. Revidert 2004.
26. Magnus Jåtun og Hans Christian Apenes i samarbeid med JURK:"Miljøet på arbeidsplassen", brosjyre, 7 sider, Oslo 1995. Revidert 1999. Revidert 2003/2004.
27. Magnus Jåtun og Hans Christian Apenes i samarbeid med JURK:"Den kvinnelige arbeidstakeren", brosjyre, 8 sider, Oslo 1995. Revidert 2003.
28. Oven Egeland og Kenneth Adale Baklund: "Utvisning", brosjyre, 27 sider, Oslo 1996.
29. "Expulsion", engelsk utgave av brosjyren i pkt. 30
30. Juss-Buss: "1971-1996 Jubileumsfestskrift, Juss-Buss 25 år"
31. Øystein Ruud og Thorsteinn J. Skansbo: "Gjenopptakelse av straffesaker", 22 sider, Oslo 1997.
32. Fengselsgruppa og Innvandringsgruppa: "Juss-Buss` avtale for samboere", Oslo 1997. Revidert 2001.
33. Mona Aarhus og Jostein Greve: "Asyl i Norge", brosjyre, 46 sider, Oslo 1998.

34. Steffen Ravnåsen og Frøydís Heyerdahl: "Familiegjenforening", brosjyre, 28 sider, Oslo 1998.
35. Øystein Ruud og Thorsteinn J. Skansbo: "Reopening criminal cases", brosjyre, 17 sider, Oslo 1999.
36. Anita Asheim og Siri Anne Martinsen: "Ferie og permisjon", brosjyre, 24 sider, Oslo 1999. Revidert 2002
37. Husleiegruppa: "Praktisk husleierett", brosjyre, 47 sider, Oslo 1999. Revidert 2004.
38. Innvandringsgruppa ved Marie Nyhus og Thomas Hovden: "Oppholdstillatelse i Norge for EØS-borgere og deres familiemedlemmer", brosjyre, 11 sider, Oslo 2001.
39. Hans Kristian Otnes Berge og Janicke Wiggen: "Trenger du juridisk hjelp?" Brosjyren inneholder praktisk informasjon om Juss-Buss så som når vi saksmottak og hvilke rettsområder vi arbeider med. 12 sider, Oslo 2001. Oppdatert 2004.
40. Iselinn Håvarstein og Lene Køster: "Opphold i institusjon under psykisk helsevern", brosjyre, 11 sider, Oslo 2003
41. Guro Siljan og Synne Eliassen: "Forvaring – en brosjyre til alle fanger som er dømt til forvaringsstraff", brosjyre, 10 sider, Oslo 2005
42. Arbeidsrettsgruppa på Juss-Buss: "Oppsigelse, avskjed og permittering – en brosjyre i arbeidsrett" (oppdatert 2006)
43. Arbeidsrettsgruppa på Juss-Buss: "Forliksrådet – hvorfor, hvordan og hva skjer"
44. Gjeldsgruppa på Juss-Buss: "Håndtering av gjeldsproblemer – en brosjyre i gjeldsforfølgingsrett" (oppdatert 2006)
45. Arbeidsrettsgruppa på Juss-Buss: "Krav på lønn og feriepenger – en brosjyre i arbeidsrett" (oppdatert 2006)
46. Arbeidsrettsgruppa på Juss-Buss: "Rettigheter ved graviditet og fødsel" – en brosjyre i arbeidsrett" (oppdatert 2007)
47. Arbeidsrettsgruppa på Juss-Buss: "Arbeidsavtalen og miljøet på arbeidsplassen" – en brosjyre i arbeidsrett" (oppdatert 2007)
48. Fengselsgruppa på Juss-Buss: "The Prisoner Handbook 2003 – A guide to prison matters by Juss-Buss" (Fourth edition)
49. Fengselsgruppa på Juss-Buss: "Fangeshåndboka 2007 – Juss-Buss' veiledning i fangelssspørsmål (femte utgave)"
50. Innvandringsgruppa på Juss-Buss: "Statsborgerskapsbrosjyre", Oslo 2007

JUSS Buss jussbuss.no

Juss-Buss
Arbins gate 7
0253 Oslo
tlf: 22 84 29 00
faks:22 84 29 01
www.jussbuss.no

